

PREPREKE ZA RAZVOJ OBRTA U FBiH

Voditelj projektne aktivnosti: doc.dr.sc. Igor Živko,
Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru
e-mail: *igor.zivko@sve-mo.ba*

Članovi tima: prof.dr.sc. Zdenko Klepić, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru i
mr.sc. Nikola Papac, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru

Mostar, veljača 2014. godine

SADRŽAJ

1. UVOD	3
1.1. Problem istraživanja.....	3
1.2. Predmet istraživanja.....	4
1.3. Ciljevi istraživanja.....	4
1.4. Istraživačke metode i instrumenti istraživanja.....	5
2. OBRT – POJAM I ZNAČENJE	6
2.1. Pojam obrta.....	6
2.2. Legislativna osnova za razvoj obrta u FBiH.....	6
2.3. Otvaranje obrta.....	8
2.3.1. Uvjeti za otvaranje obrta.....	8
2.3.2. Problemi vezani za otvaranje obrta.....	10
2.4. Domaća radinost.....	10
2.4.1. Određenje domaće radinosti.....	10
2.4.2. Problemi kod određenja domaće radinosti.....	11
2.5. Sezonsko obavljanje djelatnosti.....	11
2.6. Vezani i posebni obrti.....	11
2.7. Srodne djelatnosti.....	11
2.7.1. Definiranje srodne djelatnosti.....	11
2.7.2. Problemi vezani za srodne djelatnosti.....	12
2.8. Tradicijski i stari zanati.....	12
2.8.1. Određenje tradicijskih i starih zanata.....	12
2.8.2. Problemi vezani za tradicijske i stare zanate.....	12
3. OBAVLJANJE OBRTA	13
3.1. Uvjeti za obavljanje obrta.....	13
3.1.1. Određenje uvjeta za obavljanje obrta.....	13
3.1.2. Identificirani problemi u vezi uvjeta za obavljanje obrta.....	13
3.2. Dopunsko i dodatno zanimanje.....	14
3.2.1. Određenje dopunskog i dodatnog zanimanja.....	14
3.2.2. Identificirani problemi vezani za dopunsko i dodatno zanimanje.....	15
3.3. Otvaranje obrta.....	15
3.3.1. Regulativa otvaranja obrta.....	15
3.3.2. Identificirani problemi vezani za otvaranje obrta.....	16
3.4. Poslovanje obrta.....	17
3.4.1. Određenje obavljanja obrta.....	17
3.4.2. Identificirani problemi vezani za obavljanje obrta.....	17
3.5. Prijenos obrtnice.....	18
3.5.1. Reguliranje prijenosa obrtnice.....	18
3.5.2. Identificirani problem vezani za prijenos obrtnice.....	18
3.6. Zajedničko obavljanje obrta.....	19
3.6.1. Određenje zajedničkog obavljanja obrta.....	19
3.6.2. Identificirani problem u zajedničkom obavljanju obrta.....	19
3.7. Prestanak obavljanja obrta.....	19
4. OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE ZA OBAVLJANJE OBRTA	21
4.1. Majstorski ispit.....	21
4.2. Povjerenstvo za polaganje majstorskog ispita i način polaganja majstorskog ispita.....	21
4.3. Identificirani problemi vezani za obrazovanje i osposobljavanje za obavljanje obrta.....	22
5. ORGANIZIRANJE OBRTRNIKA I OSOBA KOJE OBAVLJAJU SRODNE DJELATNOSTI	23
5.1. Članstvo u obrtničkim komorama.....	23
5.2. Udruge obrtnika.....	23
5.3. Cilj udruge obrtnika.....	24
5.4. Identificirani problemi vezani za organiziranje obrtnika.....	24
6. Uredbe i pravilnici koji reguliraju oblast obrtništva	25
6.1. Uredba o načinu davanja suglasnosti za obavljanje posebnog obrta (Sl. novine F BiH, broj 47/09) 25	

6.1.1.	Identificirani problemi	25
6.1.2.	Prijedlog rješenja	25
6.2.	Uredba o vezanim i posebnim obrtima (Sl. novine F BiH, broj 66/09).....	25
6.2.1.	Identificirani problemi	26
6.2.2.	Prijedlog rješenja	26
6.3.	Uredba o zaštiti tradicionalnih i starih obrta (Sl. novine F BiH, broj 66/09)	26
6.3.1.	Identificirani problemi	26
6.3.2.	Prijedlog rješenja	26
6.4.	Pravilnik o obliku i načinu vođenja Obrtnog registra (Sl. novine F BiH, broj 73/09)	27
6.4.1.	Identificirani problemi	27
6.4.2.	Prijedlog rješenja	27
6.5.	Pravilnik o minimalnim tehničkim i drugim uvjetima koje moraju ispunjavati poslovni prostori (Sl. novine F BiH, broj 47/09).....	27
6.5.1.	Identificirani problemi	27
6.5.2.	Prijedlog rješenja	28
6.6.	Pravilnik o polaganju majstorskog ispita (Sl. novine F BiH, broj 54/09)	28
6.6.1.	Identificirani problemi	28
6.6.2.	Prijedlog rješenja	28
6.7.	Pravilnici koji reguliraju domaću radinost, sezonske poslove, obrte u i izvan stambenih prostorija.....	28
6.7.1.	Identificirani problem	29
6.7.2.	Prijedlog rješenja	29
7.	Ostali zakoni i regulativa koja utječe na rad obrta u FBiH.....	29
7.1.	Zakon o porezu na dohodak ("Službene novine Federacije BiH", broj 10/08, 9/10 i 44/11)	29
7.1.1.	Identificirani problemi	30
7.1.2.	Prijedlog rješenja	30
7.2.	Zakon o doprinosima ("Službene novine Federacije BiH", br. 35/98, 54/00, 16/01, 37/01, 1/02, 17/06 i 14/08)	30
7.2.1.	Identificirani problem	31
7.2.2.	Prijedlog rješenja	31
7.3.	Komunalne takse u Federaciji BiH	31
7.3.1.	Identificirani problem	32
7.3.2.	Prijedlog rješenja	32
7.4.	Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva (Sl. novine F BiH, broj 19/06, 25/09);.....	32
7.4.1.	Identificirani problemi	32
7.4.2.	Prijedlog rješenja	33
8.	TERENSKO ISTRAŽIVANJE – problemi funkcioniranja obrta iz perspektive obrtnika	34
8.1.	Metodologija istraživanja.....	34
8.2.	Problemi vezani za otvaranje obrta	34
8.3.	Problem određenja domaće djelatnosti	35
8.4.	Problemi vezani za tradicijske i stare zanate.....	36
8.5.	Problem stjecanja općih i posebnih uvjeta za obavljanje obrta.....	36
8.6.	Problem definiranja dopunskog i dodatnog zanimanja	37
8.7.	Problemi u poslovanju obrta	38
8.8.	Problemi u prijenosu obrtnice	39
8.9.	Zajedničko obavljanje obrta.....	39
8.10.	Problemi osposobljavanja i obrazovanja za obrte	40
8.11.	Problemi organiziranja obrta i obrtnika	41
8.12.	Problemi vezani za Zakon o porezu na dohodak i zakon o doprinosima	41
9.	ZAKLJUČAK.....	43
	POPIS SLIKA.....	46
	POPIS TABLICA.....	46

1. UVOD

Obrt u FBiH je samostalno i trajno obavljanje dopuštenih i registriranih gospodarskih djelatnosti u osnovnom, dopunskom ili dodatnom zanimanju, od fizičkih osoba sa svrhom postizanja dobiti koja se ostvaruje proizvodnjom, prometom ili pružanjem usluga na tržištu. Legislativni okvir za razvoj obrta u FBiH dijeli se na dio koji se odnosi na zakone, te dio koji se odnosi na uredbe i pravilnike o obrtima u FBiH. Sektor gospodarstva i njegovi subjekti susreću se s brojnim problemima i preprekama u svojem funkcioniranju. Okruženje u kojem posluje gospodarski subjekti registrirani kao „obrt“ zahtjeva identifikaciju prepreka i ograničenja u njihovom poslovanju od otvaranja i obavljanja djelatnosti za koju su registrirani.

"Koalicija za jači glas male privrede" je projekat koji finansira Europska unija kroz Instrument za pretpristupnu pomoć (IPA 2012). Projekt provodi Udruženje za poduzetništvo i posao LiNK Mostar u saradnji sa partnerima Nezavisni biro za razvoj – (NBR) Gradačac, Udruga poduzetnika i poslodavaca - (UIP) Žepče, Centar za promociju lokalnog razvoja – (PLOD) Bihać, Udruženje drvoprerađivača – (DRVO-PD) Prijedor i Nevladinom organizacijom COSPE Italija, prepoznajući problem funkcioniranja obrta u F BiH implementira istraživanje Prepreke za razvoj obrta u F BiH.

U ovom istraživanju provesti će se mapiranje i analiza Zakona te podzakonskih akata (uredbi i pravilnika) kao prvi dio istraživanja. Mapiranje Zakona i podzakonskih akata bit će provedeno kroz analizu legislativnog okvira kojim se uređuje poslovanje obrta. Provedenim istraživanjem koje se sastoji iz analize osam pojedinačnih segmenata koji čine polja definirana zakonom identificirat će se stepen praktične primjene ili primjenjivosti Zakona i podzakonskih propisa te problemi u primjeni pojedinih odredbi Zakona i podzakonskih akata.

U drugoj fazi istraživanja izdvojiti će se ključne prepreke i problemi za razvoj obrta u svakom segmentu definiranom kroz mapiranje Zakona i podzakonskih akata.

Radni materijal istraživanja identificirat će glavne probleme sukladno analiziranim segmentima Zakona. Na temelju analize i analitičkih rezultata metodom sinteze uz glavne probleme bit će ponuđeni prijedlozi za njihovo prevladavanje.

U zaključnom dijelu će se dati pregled najznačajnijih praktičnih slabosti zakonskog okvira te okvirne preporuke za njihovo uklanjanje.

1.1. Problem istraživanja

Poduzetnici se prilikom otvaranja, ali i poslovanja obrta, kao jednog od oblika organiziranja malog gospodarstva, susreću s brojnim problemima, te sustavno iznose niz primjedbi na regulatorni okvir koji je kreirala država, a koji im stvara dodatne probleme i poteškoće za uspješno obavljanje, opstanak i razvoj obrta. Neke od registriranih primjedbi su da odobrenje predviđa bavljenje samo jednom djelatnošću (obrtom); namjena jednog poslovno prostora mora biti više funkcionalna (npr. u RH prostor može

biti multifunkcionalan i u njemu se mogu obavljati djelatnosti popravke ključeva, adekvatna prodaja i popravka obuće); obrtni registar u F BiH ne funkcioniše; za tradicionalne obrte i zanate nije potrebno tražiti stručnu spremu ako ljudi znaju raditi (npr. vuno-vlačar ne može dobiti certifikat jer ovog obrazovanja nema), a ovo je posebno bitno kod tradicionalnih obrta koji se prenose s koljena na koljeno; problem polaganja stručnih ispita nije riješen jer komore i ministarstva nemaju stručni kadar da provode ispite; rad nadležnih ministarstava prilikom usvajanja pravilnika nije usklađen (npr. ministarstvo turizma koje je zaduženo za „turističke“ objekte nedovoljno surađuje s ministarstvom poduzetništva, razvoja i obrta ili se ta suradnja na terenu ne osjeti); zavodi za zapošljavanje vrše prekvalifikaciju na osnovu koje ljudi ne mogu da registriraju vezani obrt, itd.

Država (na svim razinama) bi trebala prepoznati prepreke i ograničenja u funkcioniranju obrta, te raditi na unaprjeđenju poduzetničkog okruženja kako bi kreirala poticajan poduzetnički ambijent za otvaranje i djelovanje „obrta“. Istraživanje „Prepreke za razvoj obrta u F BiH“ nastoji utvrditi prepreka i probleme koje sadrži pravne legislativa kroz segmente kojima se definira poslovanje obrta te identificiranje načina i prijedloge rješenja.

Definirani problem traži istraživanje usmjereno na:

- mapiranje i analiza regulative za obrte u FBiH,
- dijagnosticiranje problema za svaki segment regulative,
- sintetiziranje utvrđenih problema,
- predlaganje rješenja i aktivnosti na prevazilaženju navedenih problema.

1.2. Predmet istraživanja

Sukladno definiranom problemu istraživanja projekta i utvrđenih koraka istraživanja u cilju identificiranja prepreka i ograničenja razvoju obrta u F BiH te traženju mogućih rješenja za iste, predmet istraživanja moguće je definirati kroz:

- analizu pojedinih segmenata zakonskog okvira za obrte u F BiH (zakoni i podzakonski akti),
- utvrđivanje problema za svaki pojedini segment regulatornog okvira u njegovoj primjeni,
- utvrđivanje ključnih problema i prepreka razvoju obrta u F BiH nastale postojećom zakonskom regulativom
- istraživanje praktičnih slabosti i nedostataka zakonskog okvira za regulaciju obrta u F BiH u njegovoj primjeni
- utvrđivanje prijedloga rješenja za navedene probleme i prepreke.

1.3. Ciljevi istraživanja

Na temelju definiranog problema i predmeta istraživanja, istraživanje „Prepreke za razvoj obrta u F BiH“ ima za osnovni/glavni cilj: identificirati prepreke za razvoj obrta u F BiH u svrhu predlaganja konkretnih rješenja za uklanjanje prepreka“.

Operativni ciljevi ovog istraživanja su:

- provesti mapiranje i analizu Zakon o obrtu i srodnim djelatnostima (Sl. novine F BiH, broj 35/09),
- provesti mapiranje i analizu pravilnika i uredbi vezanih za obrte,
- definirati prepreke i slabosti zakonskog sustava za razvoj obrta u FBiH s osvrtom na pojedine segmente zakona i pravilnika,
- dati kvalitativne prijedloge za prevazilaženje navedenih problema.

1.4. Istraživačke metode i instrumenti istraživanja

U svrhu ostvarenja ciljeva istraživanja, a sukladno definiranom problemu istraživanja bit će korištene sljedeće metode u istraživanju

- Metoda deskripcije i klasifikacije regulatornog okvira za obrte (zakoni i podzakonski akti),
- Metoda analize i sinteze - koje će se koristiti kod analize pojedinih segmenata zakonskog okvira te sintetiziranje zaključaka radi definiranja smjernica za prevazilaženje pojedinih problema,
- Statističke i grafičke metode – tablični prikaz problema i prepreka identificiranih analizom zakonskog okvira
- Komparativne metode za usporedbu postojećih načina i modela regulative sa regulativom u zemljama u okruženju i EU,
- Empirijsko istraživanje prepreka otvaranju i poslovanju obrta, te mogućnosti za njihovo uklanjanje putem provođenja ankete koja će biti provedena putem anketnog upitnika. Anketirati će se osobe koje rade na implementaciji propisa (u organima uprave) i sami obrtnici (i udruženja obrtnika) na koje se ovi propisi i prepreke i problemi odnose.

2. OBRT – POJAM I ZNAČENJE

2.1. Pojam obrta

Obrt u FBiH je samostalno i trajno obavljanje dopuštenih i registriranih gospodarskih djelatnosti u osnovnom, dopunskom ili dodatnom zanimanju, od fizičkih osoba sa svrhom postizanja dobiti koja se ostvaruje proizvodnjom, prometom ili pružanjem usluga na tržištu.

Srodne djelatnosti su registrirane gospodarske i druge djelatnosti koje obavljaju fizičke osobe po pravilima obavljanja obrta, a koje se ne smatraju obrtom. U srodne djelatnosti ubrajaju se i poljoprivredne djelatnosti u smislu članka 3. Zakona o poljoprivredi ("Službene novine Federacije BiH", broj 88/07).

U srodnim djelatnostima je dopuštena svaka gospodarska i druga djelatnost koja nije zakonom zabranjena i koja nije regulirana posebnim zakonom. Obrtnik i osoba koja obavlja srodnu djelatnost je fizička osoba koja obavlja djelatnost u svoje ime i za svoj račun, a pritom se može koristiti i radom drugih osoba s kojima je u obvezi zaključiti ugovor o radu, sukladno Zakonu o radu i kolektivnom ugovoru.

Prednosti osnivanja obrta su sljedeće:

- manji troškovi osnivanja i pokretanja obrta,
- osnivanje obrta radi obrtnik samostalno što je bitna ušteda i olakšanje u odnosu na druge pravne osobe,
- jednostavniji sustav vođenja knjigovodstva,
- prednosti u plaćanju poreza (plaćanja poreza za naplaćeno – porez na dohodak te obračun PDV tek nakon naplate potraživanja i plaćanja obveza).

2.2. Legislativna osnova za razvoj obrta u FBiH

Legislativni okvir za razvoj obrta u FBiH mora se podijeliti na dio koji se odnosi na zakone, te dio koji se odnosi na uredbe i pravilnike o obrtima u FBiH.

Zakonski okvir vezan za obrte u FBiH je:

1. Zakon o obrtu i srodnim djelatnostima (Sl. novine F BiH, broj 35/09), Stupanjem na snagu ovog Zakona o obrtu i srodnim djelatnostima prestao važiti Zakon o obrtu ("Službene novine Federacije BiH", br.: 52/02, 29/03 i 11/05);
2. Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva (Sl. novine F BiH, broj 19/06, 25/09);
3. Zakon o gospodarskim društvima („Službene novine Federacije BiH“, br. 23/99, 45/00, 2/02, 6/02, 29/03, 68/05, 91/07, 84/08, 88/08, 7/09 i 63/10) ;
4. Zakon o računovodstvu i reviziji u FBiH („Službene novine FBiH“, br. 83/09).

Uredbe vezane za obrte u Federaciji Bosne i Hercegovine:

1. Uredba o načinu davanja suglasnosti za obavljanje posebnog obrta (Sl. novine F BiH, broj 47/09);
2. Uredba o vezanim i posebnim obrtima (Sl. novine F BiH, broj 66/09);
3. Uredba o zaštiti tradicionalnih i starih obrta (Sl. novine F BiH, broj 66/09);

4. Uredba o izmjenama Uredbe o zaštiti tradicionalnih i starih obrta (Sl. novine F BiH, broj 38/10);
5. Uredba o izmjenama Uredbe o vezanim i posebnim obrtima (Sl. novine F BiH, broj 62/10);

Pravilnici vezani za obrte u Federaciji Bosne i Hercegovine:

1. Pravilnik o postupcima u provedbi programa razvoja malog gospodarstva (Sl. novine F BiH, broj 18/09);
2. Pravilnik o sadržaju i obliku diplome o majstorskom zvanju (Sl. novine F BiH, broj 41/09);
3. Pravilnik o sadržaju i obliku obrtnice, sadržaju i obliku suglasnosti za obavljanje posebnog obrta i sadržaju i obliku odobrenja za obavljanje srodne djelatnosti (Sl. novine F BiH, broj 41/09);
4. Pravilnik o obliku i načinu vođenja Registra suglasnosti za obavljanje posebnih obrta (Sl. novine F BiH, broj 41/09);
5. Pravilnik o izornoj proceduri u obrtničkim komorama kantona i Obrtničkoj komori Federacije BiH (Sl. novine F BiH, broj 47/09);
6. Pravilnik o minimalnim tehničkim i drugim uslovima koje moraju ispunjavati poslovni prostori (Sl. novine F BiH, broj 47/09);
7. Pravilnik o polaganju majstorskog ispita (Sl. novine F BiH, broj 54/09);
8. Pravilnik o djelatnostima koje se mogu obavljati kao domaća radinost (Sl. novine F BiH, broj 61/09);
9. Pravilnik o djelatnostima koje se mogu obavljati sezonski (Sl. novine F BiH, broj 61/09);
10. Pravilnik o djelatnostima koje se mogu obavljati u stambenim prostorijama (Sl. novine F BiH, broj 61/09);
11. Pravilnik o djelatnostima koje se mogu obavljati izvan poslovnih i stambenih prostorija (Sl. novine F BiH, broj 61/09);
12. Pravilnik o obliku i načinu vođenja Obrtnog registra (Sl. novine F BiH, broj 73/09);
13. Pravilnik o visini članarine, njenoj raspodjeli između različitih oblika udruživanja obrtnika i načinu uplate (Sl. novine F BiH, broj 52/10).

U samo definiranju obrta, analizirati će se sljedeći segmenti - članak 2. do 8. Zakona o obrtu i srodnim djelatnostima (Sl. novine F BiH, broj 35/09):

- uvjeti za otvaranje obrta,
- domaća radinost,
- sezonsko obavljanje djelatnosti,
- vezani i posebni obrti,
- srodne djelatnosti,
- tradicijski i stari zanati.

2.3. Otvaranje obrta

2.3.1. Uvjeti za otvaranje obrta

Pravna regulativa zadana od članka 2. do članka 8. Zakona o obrtu i srodnim djelatnostima (Sl. novine F BiH, broj 35/09).

Uvjeti za otvaranje obrta se mogu sažeti u sljedeću skupinu općih i posebnih uvjeta.

Opći uvjeti su:

- da je državljanin Bosne i Hercegovine,
- da je poslovno sposobna osoba,
- da udovoljava općim i posebnim zdravstvenim uvjetima, ako je to propisano posebnim zakonom,
- da mu pravomoćnom sudskom presudom, rješenjem o prekršaju ili upravnim aktom nije izrečena zaštitna mjera zabrane obavljanja obrta dok ta mjera traje,
- da nema neizmirenih obaveza prema javnim prihodima.

Posebni uvjeti su:

- propisana razina stručnosti (stručna osposobljenost ili položen majstorski ispit) ako se radi o obavljanju vezanih obrta,
- suglasnost o obavljanju posebnog obrta u slučaju obavljanja posebnih obrta koju izdaje nadležno federalno ministarstvo ili drugo državno tijelo (npr. za obavljanje poslova miniranja ili cestovnog prijevoza putnika ili stvari).

Fizička osoba može obavljati obrt kao dopunsko zanimanje ako ispunjava nabrojane uvjete i ako ima već zasnovan radni odnos po bilo kom osnovu. U tom slučaju vodi obrt putem poslovođe koji mora zadovoljavati sve uvjete propisane Zakonom.

Obrt se može obavljati i kao sezonski obrt i to najduže šest mjeseci unutar jedne kalendarske godine a u to vrijeme obrtnik uspostavlja svojstvo osiguranika. Sezonsko obavljanje obrta upisuje se u Obrtni registar.

Obrtom se smatra i obavljanje domaće radinosti, odnosno djelatnost izrade i dorade predmeta kod kojih prevladava ručni rad i usluge u domaćinstvu. Ovakav obrt obavlja se samostalno ili uz pomoć članova zajedničkog kućanstva.

Članovi zajedničkog kućanstva (bračni partner, djeca, roditelji, usvojenici i usvojitelji, pastorčad) mogu u obavljanju obrta pomagati obrtniku. Dvoje ili više fizičkih osoba mogu zajednički obavljati obrt ako ispunjavaju opće uvjete iz Zakona te da najmanje jedna osoba ispunjava i posebne uvjete. Međusobni odnosi i odgovornosti tih osoba uređuju se pisanim ugovorom kojim se uređuju obavezni odnosi u ortakluku. Zajedničko obavljanje obrta prestaje kada se broj osnivača svede na jednog i u tom slučaju može se izvršiti preregistracija u samostalno obavljanje obrta.

Umirovljenici mogu obavljati obrt, ali im se u slučaju istovremenog vođenja obrta, mirovina stavlja u stanje mirovanja.

Strani državljanin može obavljati obrt pod uvjetom da ima radnu dozvolu, da ispunjava opće i posebne uvjete i uz primjenu načela uzajamnosti.

Uz uvjete iz Zakona, prilikom otvaranja obrta treba obratiti pozornost i na posebne zakonske propise (kao npr. Zakon o prijevozu u cestovnom prometu, Zakon o komunalnim djelatnostima itd.) koji određuju posebne uvjete za obavljanje pojedinih djelatnosti.

Prostor i oprema za obavljanje obrta moraju zadovoljavati propise o tehničkoj opremljenosti, zaštiti na radu, zaštiti i unapređenju čovjekove okoline, zaštiti od buke, zdravstvenim i sanitarnim uvjetima, te drugim propisima koji se odnose na obavljanje - određene gospodarske djelatnosti.

Najmanja visina radnih i pomoćnih prostora je 2,40 m. Najmanja visina pomoćnih prostora, manjih od 10 m² je 2,10 m. Najmanja širina površine za kretanje između opreme ne smije biti manja od 0,70 m. U radnom prostoru mora biti na svakog zaposlenog, odnosno na svako radno mjesto, napravljeno najmanje 3 m² slobodne podrumске površine sa najmanje 10 m³ zapremine. Poslovni prostor koji je izgrađen na dva ili više katova mora imati izgrađeno stubište širine 1,00 m ili šire. Poslovni prostor mora imati prostore za osobnu higijenu zaposlenih, koji su obuhvaćeni najmanje sa jedne strane predprostorom, u kojem je postavljen umivaonik sa tekućom toplom i hladnom vodom.

Ove odredbe ne odnose se na već izgrađene poslovne prostore u kojima se obavlja obrtnička djelatnost, sa odobrenjem nadležnog općinskog organa, kao ni na postojeće poslovne prostore koji se nalaze u zonama gdje je zabranjena gradnja ili koji se nalaze u objektima proglašenim kulturno – povijesnim spomenicima.

Uvjet stručnosti ispunjavaju sve osobe sa adekvatnim i propisanim obrazovanjem u zadanoj struci. Osobe koje ne ispunjavaju poseban uvjet stručnosti, također mogu obavljati vezani obrt, uz uvjet da zaposli radnika koji ima propisanu razinu stručnosti.

Općinsko tijelo nadležno za područje obrtništva na teritoriju na kojem će biti sjedište obrta izdaje rješenje kojim se odobrava obavljanje obrtničke djelatnosti, odnosno rješenje kojim se zahtjev odbija u roku od 15 dana. Ako u tom roku nadležno tijelo ne donese rješenje kojim se odobrava obavljanje obrtničke djelatnosti, odnosno rješenje kojim se zahtjev odbija, obrtnik može, ako smatra da ispunjava uvjete propisane zakonom, započeti sa obavljanjem obrta o čemu je dužan prethodno pisanim putem izvijestiti nadležno tijelo.

Nadležno tijelo dužno je donijeti rješenje u roku od 30 dana od dana primljene obavijesti. Ako u ovakvom slučaju nadležno tijelo utvrdi da nisu ispunjeni uvjeti propisani zakonom, a obrtnik je započeo sa radom, smatrat će se da se obrt obavlja protivno Zakonu.

Slika 1 Proces u osnivanju obrta

Izvor: Vodič za otvaranje obrta: Kako otvoriti obrt?, Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta , www.fmrpo.gov.ba, Mostar, 2008. godina.

2.3.2. Problemi vezani za otvaranje obrta

Izvršenom analizom identificirani su sljedeći problemi vezani za otvaranje obrta:

- Nije kreirana lista zanimanja koja mogu biti obrti i nije definiran način stjecanja obrazovanja za ta zanimanja,
- Stjecanje obrazovanja (određena zanimanja ne postoje u svim županijama i ne mogu se provesti edukacije a samim tim i pokrenuti obrti vezani za taj obrt)
- Problem obrazovanja za tradicijska zvanja,
- Neujednačene mogućnosti obrazovanja po županijama,
- Zahtijevani kriteriji za obveznu veličinu poslovnog prostora za pokretanje obrta (ostaviti mogućnost alternativnih rješenja ili definirati razdoblja prilagodbe zahtjevima),

2.4. Domaća radinost

2.4.1. Određenje domaće radinosti

Domaćom radinošću smatraju se određeni obrti i srodne djelatnosti. Domaća radinost, u smislu ovog je djelatnost izrade i dorade predmeta kod kojih preovladava ručni rad i usluge u kućanstvu. Djelatnost domaće radinosti obavlja se samostalno ili uz pomoć članova zajedničkog kućanstva.

2.4.2. Problemi kod određenja domaće radinosti

Analizom zakona identificirani su sljedeći problemi određenja domaće djelatnosti:

- Problemi definiranja djelatnosti (po članu se obavlja samo jedna djelatnost),
- Djelatnosti koje se mogu obavljati u obrtu u sklopu domaće radinosti nemaju jasno definirani načini stjecanja i edukacije.

2.5. Sezonsko obavljanje djelatnosti

Obrti i srodne djelatnosti se mogu obavljati i sezonski, najdulje devet mjeseci unutar jedne kalendarske godine, a u vrijeme trajanja sezonskog obavljanja djelatnosti, uspostavljaju svojstvo osiguranika, ako nemaju već zasnovan radni odnos. Popis obrta i srodnih djelatnosti koje se mogu obavljati sezonski i uvjete za njihovo obavljanje propisuje Federalni ministar razvoja, poduzetništva i obrta na prijedlog županijskih ministarstava mjerodavnih za oblast obrtništva.

2.6. Vezani i posebni obrti

Obrti, prema Zakonu o obrtu i srodnim djelatnostima, mogu biti vezani i posebni.

Vezani obrti su obrti za čije se obavljanje traži odgovarajuća stručna sprema. Vezani obrt se može obavljati u stambenim prostorijama pod uvjetima i za djelatnosti koje će propisati Federalni ministar razvoja, poduzetništva i obrta na prijedlog županijskih ministarstava mjerodavnih za područje obrtništva. Vezane obrte koji se mogu obavljati izvan poslovnih i stambenih prostorija, te uvjete za njihovo obavljanje propisat će Federalni ministar razvoja, poduzetništva i obrta na prijedlog županijskih ministarstava mjerodavnih za oblast obrtništva.

Posebni obrti su obrti koje obrtnik može obavljati samo ako ispunjava uvjete za vezane obrte i ima suglasnost za obavljanje posebnih obrta.

2.7. Srodne djelatnosti

2.7.1. Definiranje srodne djelatnosti

Srodne djelatnosti, prema Zakonu o obrtu i srodnim djelatnostima, jesu djelatnosti za čije se obavljanje traži odgovarajuća stručna sprema, ovisno o vrsti djelatnosti, propisana posebnim zakonom. Iznimka su poljoprivredne djelatnosti koje se definiraju Zakonom o poljoprivredi ("Službene novine Federacije BiH", broj 88/07). Srodne djelatnosti za čije obavljanje je dovoljno izučavanje ili edukacija koja se može obaviti u roku od tri mjeseca i koje ne proistječu iz nekog vezanog ili posebnog obrta, mogu obavljati osobe s najmanje završenom osnovnom školom.

2.7.2. Problemi vezani za srodne djelatnosti

Analizom zakona identificiran je sljedeći problem:

- Problemi definiranja djelatnosti (obavljanje samo jedne djelatnosti po članu),

-

2.8. Tradicijski i stari zanati

2.8.1. Određenje tradicijskih i starih zanata

Tradicijski i stari zanati jesu obrti za koje je potrebno posebno poznavanje zanatskih vještina i umijeća u obavljanju djelatnosti i koji se obavljaju pretežitim udjelom ručnog rada.

Za obavljanje djelatnosti tradicijskih i starih obrta Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, vlade kantona/županija i jedinice lokalne samouprave utvrdit će popis tradicijskih i starih obrta i propisat će odgovarajuće olakšice, svatko iz svoje mjerodavnosti, koje će stimulirati očuvanje tradicijskih i starih obrta i pojačati interes za njihovo obavljanje.

2.8.2. Problemi vezani za tradicijske i stare zanate

Analizom zakona identificirani su sljedeći problemi vezani za tradicijske i stare zanate:

- Problemi definiranja djelatnosti (obavljanje samo jedne djelatnosti po članu),
- Problem edukacije za stjecanje određenog zanimanja iz područja tradicijskih i starih zanata,
- Nedostatak educiranog osoblja za edukaciju i polaganje majstorskog ispita,
- Problem obavljanja više djelatnosti od strane jednog obrta,
- Nastavak djelatnosti i prijenos tradicijskih zanata u situaciji kada nositelj obrta prestane sa radom a ne može se prenijeti na narednu generaciju zbog nemogućnosti edukacije novih nositelja obrta za isto zanimanje (tražiti više mogućnosti kod prijelaznih odredbi u situaciji kada nositelj obrta prestane sa radom).

3. OBAVLJANJE OBRTA

3.1. Uvjeti za obavljanje obrta

3.1.1. Određenje uvjeta za obavljanje obrta

Članak 9. do 10. Zakona o obrtu i srodnim djelatnostima (Sl. novine F BiH, broj 35/09), definirao je uvjete za obavljanje obrta se dijele na opće i posebne.

Opći uvjeti da fizička osoba može obavljati obrt kao osnovno zanimanje su:

- da je državljanin Bosne i Hercegovine,
- da je poslovno sposobna,
- da udovoljava općim i posebnim zdravstvenim uvjetima, ako je to propisano posebnim zakonom,
- da joj pravomoćnom sudskom presudom, rješenjem o prekršaju ili upravnim aktom nije izrečena zaštitna mjera zabrane obavljanja obrta dok ta mjera traje.

Fizička osoba može obavljati obrt kao dopunsko ili dodatno zanimanje ako ima već zasnovan radni odnos po bilo kojoj osnovi, ili je korisnik mirovine sukladno i ukoliko posebnim zakonom nije drugačije propisano.

U skupinu **posebnih uvjeta** za obavljanje obrta se ubraja:

- Fizička osoba može obavljati vezani obrt ako uz opće uvjete ispunjava i poseban uvjet stručne spreme,
- Fizička osoba koja ispunjava opće uvjete, a ne ispunjava poseban uvjet stručne spreme može obavljati vezani obrt ako na tim poslovima uposli zaposlenika koji udovoljava tom uvjetu,
- Vezane obrte mogu obavljati i osobe s odgovarajućim višim ili visokim obrazovanjem,
- Županijski/Kantonalni ministar mjerodavan za oblast obrazovanja, po prethodno pribavljenom mišljenju županijske obrtničke komore i mjerodavnog kantonalnog ministarstva, a u spornim slučajevima određuje koje je to odgovarajuće više ili visoko obrazovanje,
- Vezani obrt može obavljati i fizička osoba - izumitelj na temelju ostvarenog patentnog prava za patentirani proizvod ili uslugu ako ispunjava propisane uvjete.

3.1.2 Identificirani problemi u vezi uvjeta za obavljanje obrta

Analizom zakona identificirani su sljedeći problemi vezani za stjecanja općih uvjeta za obavljanje obrta:

- Kod definiranja zdravstvenih uvjeta za otvaranje obrta nije vođeno računa o socijalnoj inkluziji za ugrožene skupine (invalidne osobe, ratni vojni invalidi, osobe s poteškoćama u razvoju).

Analizom zakona identificirani su sljedeći problemi vezani za stjecanja posebnih uvjeta za obavljanje obrta:

- Problem edukacije za određena zanimanja – (nepostojanje jasne liste zanimanja i prijedloga adekvatne edukacije za pojedina zanimanja),
- Problem dodatnih edukacija (promjene zanimanja ili usavršavanja),
- Promjena zanimanja nositelja obrta (osigurati jasne i jednostavne kriterije za promjenu zanimanja za nositelje obrta ili osobe koje preuzimaju obrte),
- Razlike od županije do županije u mogućnostima edukacije i promjene zanimanja.

3.2. *Dopunsko i dodatno zanimanje*

3.2.1. **Određenje dopunskog i dodatnog zanimanja**

Članak 11. do 14. Zakona o obrtu i srodnim djelatnostima (Sl. novine F BiH, broj 35/09) definira dopunsko i dodatno zanimanje.

Obavljanje obrta može biti i dopunsko zanimanje ako se ispune sljedeći uvjeti:

- Fizička osoba može obavljati obrt kao dopunsko zanimanje isključivo samostalnim radom i to najdulje 20 sati tjedno, uz plaćanje poreza čiju visinu propisuje tijelo mjerodavno za poreze,
- Korisnik starosne mirovine, koji je mirovinu ostvario sa 65 godina života ili s 40 godina mirovinskog staža, može istodobno koristiti mirovinu i obavljati obrt kao dopunsko zanimanje, kao i to da ista prava ostvaruju i osobe koji se mirovinu zaslužili na temelju propisa iz područja braniteljsko – invalidske zaštite.

Fizička osoba može obavljati obrt kao **dodatno zanimanje** isključivo putem uposlenika koji mora biti u radnom odnosu kod vlasnika obrta i ispunjavati potrebne uvjete.

Inozemni državljani može obavljati obrt ako ispunjava sve propisane uvjete kao i domaći obrtnik s tim da rješenje kojim se odobrava obavljanje obrta inozemnom državljaninu postaje pravno valjano izdavanjem radne dozvole sukladno Zakonu o zapošljavanju stranaca, i vrijedi za vremensko razdoblje za koji je ta dozvola izdana.

Minimalni uvjeti za otvaranje propisuju da se obrt obavlja pod određenim uvjetima u pogledu uređenja i opreme poslovnog prostora kao i pod drugim uvjetima propisanim Zakonom o obrtima i srodnim djelatnostima:

- Prostor i oprema za obavljanje obrta, moraju udovoljavati i propisima o tehničkoj opremljenosti, zaštiti na radu, zaštiti i unaprjeđenju čovjekovog okoliša, zaštiti od buke, zdravstvenim i sanitarnim uvjetima, te drugim propisima koji se odnose na obavljanje određene gospodarske djelatnosti,
- Ispunjenost uvjeta se pretpostavlja podnošenjem ovjerene pisane izjave od strane obrtnika o ispunjavanju uvjeta (pretpostavka ispunjavanja uvjeta), - ???
- Ispunjenost uvjeta sukladno zakonu koji uređuje oblast inspekcijских poslova, utvrđuju mjerodavne inspekcije u redovitom inspekcijском pregledu,
- Za štetu prouzročenu trećim osobama koja je izazvana davanjem neistinite izjave, obrtnik odgovara cjelokupnom svojom imovinom,

- Za štetu prouzročenu trećim osobama koja je izazvana davanjem neistinite izjave, dvije ili više fizičkih osoba koje, zajednički obavljaju obrt, odgovaraju cjelokupnom svojom imovinom,
- Za štetu nastalu davanjem odobrenja u slučaju neispunjenosti uvjeta odgovornost snose mjerodavne inspekcije,
- Federalni ministar razvoja, poduzetništva i obrta donijet će propis o minimalnim uvjetima koje moraju ispunjavati poslovni prostori i koji će sadržavati izgled i sadržaj obrasca izjave,
- Izjava obvezno sadrži: podatke o davatelju izjave, podatke o poslovnom prostoru i opremi, pobrojane minimalne tehničke uvjete, tekst izjave o ispunjavanju minimalnih tehničkih uvjeta i posljedicama koje mogu nastupiti uslijed davanja neistinite izjave.

3.2.2. Identificirani problemi vezani za dopunsko i dodatno zanimanje

Analizom zakona identificirani su sljedeći problemi vezani za dopunsko i dodatno zanimanje:

- Problem edukacije za određena zanimanja – (nepostojanje jasne liste zanimanja i prijedloga adekvatne edukacije za pojedina zanimanja),
- Problem dodatnih edukacija kod promjene zanimanja,
- Ne postoji jedinstveni registar zanimanja i jedinstvena strategija edukacije – postoje razlike od županije do županije,
- U situaciji kada obrtnik obavlja dvije djelatnosti koje su vezane ali mogu postojati zahtjevi za potpuno različitim tehničkim uvjetima problem je strogo preciziranje tehničkih uvjeta za prostore (definirati mogućnosti lakšeg usklađenja tehničkih uvjeta kod promjene zanimanja ili usklađenja zanimanja nositelja obrta),
- Odgovornost obrtnika je cjelokupnom imovinom

3.3. Otvaranje obrta

3.3.1. Regulativa otvaranja obrta

Članak 15. do 22. Zakona o obrtu i srodnim djelatnostima (Sl. novine F BiH, broj 35/09) regulira otvaranje obrta.

Procedure vezane za izdavanja: obrtnice, odobravanja tradicijskih i starih obrta, domaću radinost i sezonsko obavljanje djelatnosti, početak, privremeno obustavljanje, obavljanje obrta u vidu dopunskog ili dodatnog zanimanja, prestanak obavljanja obrta, kao i obavljanje obrta u izdvojenom prostoru provodi općinsko, odnosno gradsko tijelo mjerodavno za obrtništva (u Zakonu mjerodavno tijelo)

Za obavljanje vezanih i posebnih obrta, obrtnik mora imati obrtnicu, koja je, u smislu Zakona, odobrenje za rad. Za obavljanje posebnih obrta obrtnik mora imati i suglasnost za obavljanje posebnih obrta.

Mjerodavno tijelo, na teritoriju na kojem će biti sjedište obrta, donosi rješenje kojim se odobrava obavljanje obrta, ili rješenje kojim se zahtjev odbija, sukladno Zakonu o upravnom postupku, u roku od 15 dana od dana prijama urednog zahtjeva.

Rješenje kojim se odobrava obavljanje posebnog obrta postaje pravno valjano izdavanjem suglasnosti za obavljanje posebnog obrta a stranka je dužna obavijestiti mjerodavno tijelo, koje to upisuje u Obrtni registar.

Po rješenju kojim se odobrava obavljanje obrta, odnosno posebnog obrta, mjerodavno tijelo vrši upis u Obrtni registar i obrtniku izdaje obrtnicu, a obrtnica se izdaje u dvije veličine od kojih je veću obrtnik dužan izložiti u sjedištu obrta, na vidnom mjestu. Suglasnost za obavljanje posebnih obrta izdaje mjerodavno ministarstvo ovisno o vrsti obrta u roku od 15 dana od dana prijama urednog zahtjeva, a sadržaj i oblik obrtnice, kao i sadržaj i oblik suglasnosti za obavljanje posebnog obrta propisuje Federalni ministar razvitka, poduzetništva i obrta.

Obrtnik je dužan otpočeti s obavljanjem djelatnosti najkasnije u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu rješenja o odobravanju obavljanja obrta.

Mjerodavno tijelo dužno je nakon upisa u Obrtni registar sva rješenja u svezi s obavljanjem obrta dostaviti: obrtniku, tijelu mjerodavnom za poreze, mjerodavnim inspekcijama, obrtničkoj komori kantona, mjerodavnom fondu zdravstvenog i mirovinskog osiguranja, mjerodavnoj službi za upošljavanje i Federalnom zavodu za statistiku.

Tvrtka je ime pod kojim posluje obrt, a tvrtka obrta treba sadržavati naziv obrta, ime obrta, ime i prezime obrtnika i sjedište, a može sadržavati i posebne oznake.

Sjedište obrta je mjesto naznačeno u obrtnici. Ako obrtnik mijenja sjedište obrta na teritoriju iste općine ili na teritoriju druge općine u istoj županiji dužan je podnijeti prijavu mjerodavnom tijelu na čijem teritoriju će se nalaziti novo sjedište obrta, uz koju je obvezan priložiti obrtnicu.

3.3.2. Identificirani problemi vezani za otvaranje obrta

Analizom su identificirani sljedeći problemi vezani za otvaranje obrta:

- Problem edukacije za određena zanimanja – nepostojanje adekvatne edukacije u pojedinim općinama (majstorski ispiti),
- Problem dodatnih edukacija kod promjene zanimanja,
- Ne postoji jedinstveni registar zanimanja i jedinstvena strategija edukacije – razlike od županije do županije,
- Različite mogućnosti edukacije za dodjelu obrtnica u različitim županijama,
- Neuredno vođenje obrtnog registra,
- Razlike u županijskim propisima i taksama vezanim za promjene sjedišta obrta.

3.4. Poslovanje obrta

3.4.1. Određenje obavljanja obrta

Članak 23. do 30. Zakona o obrtu i srodnim djelatnostima (Sl. novine F BiH, broj 35/09) definira poslovanje obrta.

Obrtnik može obavljati samo one obrte koji su obuhvaćeni obrtnicom, a u slučaju posebnih obrta samo one za koje je dobio suglasnost za obavljanje posebnih obrta. Obrtnik može obavljati i druge djelatnosti koje služe obavljanju djelatnosti koje su obuhvaćene obrtnicom ili se uobičajeno obavljaju uz djelatnost obuhvaćenu obrtnicom. Obrt, kao osnovno ili dodatno zanimanje, može se obavljati u više izdvojenih prostora koji se nalaze u sjedištu ili izvan sjedišta obrta i koji moraju udovoljavati uvjetima. Pod izdvojenim prostorom podrazumijeva se jedan ili više međusobno odvojenih prostora u kojima se obavlja obrt ili koji služi za obavljanje obrta, a nalazi se u sjedištu ili izvan sjedišta obrta.

Obrtnici koji obavljaju vezane ili posebne obrte dužni su u svakom izdvojenom prostoru uposliti uposlenika koji mora biti u radnom odnosu kod obrtnika.

Mjerodavno tijelo izdat će rješenje o obavljanju obrta, odnosno o prestanku obavljanja obrta u izdvojenom prostoru koje će, po konačnosti, upisati u evidenciju izdvojenih poslovnih prostora i obavijestiti mjerodavno tijelo u sjedištu obrta radi upisa u Obrtni registar.

Obrtnik može vezani obrt voditi sam ili putem uposlenika koji mora biti u radnom odnosu kod obrtnika. Obrtnik koji obavlja obrt u dodatnom zanimanju, obrt vodi putem uposlenika. Uposlenik vodi obrt u ime i za račun obrtnika. Vođenje obrta putem uposlenika obrtnik je dužan prijaviti mjerodavnom tijelu na teritoriju na kojem se nalazi sjedište obrta, koji rješenjem utvrđuje vođenje obrta putem uposlenika i upisuje to u Obrtni registar.

Članovi zajedničkog kućanstva mogu u obavljanju obrta pomagati obrtniku, a članovima zajedničkog kućanstva, smatraju se: bračni drug, djeca, roditelji, usvojenici i usvojitelji, pastorčad i osobe koje je obrtnik dužan uzdržavati.

Za obveze koje nastanu u obavljanju obrta obrtnik odgovara cjelokupnom svojom imovinom. Obrtnik odgovara za zakonitost obavljanja obrta i za zakonitost rada djelatnika koje upošljava.

3.4.2. Identificirani problemi vezani za obavljanje obrta

Analizom zakona identificirani su sljedeći problemi vezani za poslovanje obrta:

- Obrtnicom je obrtnik vezan za određenu djelatnost, javlja se problem nejasne definicije vezanih djelatnosti za osnovnu djelatnost i načina njihova obavljanja,

- Problem udovoljavanja uvjetima i standardima za određeni poslovni prostor koji su vezani za djelatnost obrta,
- Odgovornost obrtnika je cjelokupnom imovinom

3.5. Prijenos obrtnice

3.5.1. Reguliranje prijenosa obrtnice

Članak 31. do 41. Zakona o obrtu i srodnim djelatnostima (Sl. novine F BiH, broj 35/09) definira prijenos obrtnice.

Obrtnica se ne može prenijeti na drugu osobu, osim ako Zakonom nije drugačije propisano. Posebni obrt se također ne može prenijeti na drugu osobu.

Nakon smrti obrtnika, supružnik, djeca i ostali nasljednici mogu nastaviti voditi obrt do, putem privremenog uposlenika, koji mora ispunjavati propisane uvjete. Zahtjev za odobrenje za nastavak vođenja obrta putem privremenog uposlenika podnosi se mjerodavnom tijelu u roku od 30 dana od dana smrti obrtnika. Privremeni uposlenik se upisuje u Obrtni registar.

Ako nasljednici žele prenijeti obrtnicu na sebe nakon smrti obrtnika, te nastaviti voditi obrt putem uposlenika, dužni su to prijaviti mjerodavnom tijelu u roku od 30 dana od dana okončanja ostavinskog postupka.

U slučaju djelomičnog ili potpunog gubitka poslovne sposobnosti obrtnika, obrtnica se može prenijeti na supružnika ili na djecu. Ukoliko obrtnik nema supružnika, odnosno djecu, obrtnica se može prenijeti na njegove roditelje, odnosno braću ili sestre.

Osobe koje žele prenijeti obrtnicu na sebe nakon djelomičnog ili potpunog gubitka poslovne sposobnosti obrtnika, te nastaviti voditi obrt putem uposlenika, dužni su to prijaviti mjerodavnom tijelu u roku od 30 dana od dana pravomoćnosti sudske odluke o oduzimanju poslovne sposobnosti.

Obrtnica se može prenijeti na drugu osobu u slučaju kupoprodaje obrta. Kupac obrta može nastaviti vođenje obrta sam, ako ispunjava uvjete Zakona ili putem uposlenika koji mora biti u radnom odnosu kod kupca obrta i ispunjavati uvjete.

3.5.2 Identificirani problem vezani za prijenos obrtnice

Analizom zakona identificiran je sljedeći problem vezani za prijenos obrtnice:

- Problem mogućnosti zaustavljanja rada obrta zbog formalnih razloga nakon smrti obrtnika (situacija kada nitko od obitelji nema traženo obrazovanje ili obrt nije imao nikoga zaposlenog sa propisanim uvjetima),

3.6. Zajedničko obavljanje obrta

3.6.1. Određenje zajedničkog obavljanja obrta

Članak 42. do 44. Zakona o obrtu i srodnim djelatnostima (Sl. novine F BiH, broj 35/09) regulira zajedničko obavljanje obrta.

Dvije ili više fizičkih osoba mogu zajednički obavljati obrt. Međusobni odnosi i odgovornosti osoba uređuju se pisanim ugovorom koji ugovorne strane dostavljaju mjerodavnom tijelu prilikom upisa u Obrtni registar, a na ugovor se odnose propisi koji su utvrđeni Zakonom o obveznim odnosima, a posluje pod zajedničkom tvrtkom.

Fizičke osobe mogu zajednički obavljati obrt ako ispunjavaju propisane uvjete iz Zakona, te da najmanje jedna osoba ispunjava propisane uvjete za obrt, a to isto može biti i strani državljanin. Iste odredbe se odnose i na situaciju kada obrt obavlja više fizičkih osoba. Zajedničko obavljanje obrta prestaje kada se broj utemeljitelja svede na jednog i u tom slučaju može se izvršiti preregistriranje u samostalno obavljanje obrta.

3.6.2. Identificirani problem u zajedničkom obavljanju obrta

Analizom zakona utvrđen je sljedeći problem u zajedničkom obavljanju obrta:

- Problem nastavka u situaciji kada jedna od dvije ili više osobe koja je imala zanimanje potrebno za rad obrta prestane sa radom.

3.7. Prestanak obavljanja obrta

Članak 44. do 46. Zakona o obrtu i srodnim djelatnostima (Sl. novine F BiH, broj 35/09) regulira prestanak obavljanja obrta.

Obrtnik može privremeno obustaviti obavljanje obrta u trajanju do jedne godine, o čemu pisanim putem izvješćuje mjerodavno tijelo u roku od sedam dana od dana obustave. Iznimno, obrtnik može obustaviti obavljanje obrta dulje od jedne godine, a najdulje do tri godine, u slučaju bolesti ili nastupa više sile, odnosno obrtnik može privremeno obustaviti obavljanje obrta u trajanju do tri godine kada koristi porodiljni dopust do navršene treće godine djetetova života.

Privremeno obustavljanje obavljanja obrta utvrđuje rješenjem mjerodavno tijelo. Za vrijeme trajanja privremene obustave obavljanja obrta, obrtnik ne smije obavljati obrt i dužan je predati obrtnicu, veliku i malu, mjerodavnom tijelu.

O ponovnom početku obavljanja obrta obrtnik je dužan pisanim putem izvijestiti mjerodavno tijelo najkasnije u roku od sedam dana po proteku vremena privremene obustave obrta.

Obrt prestaje odjavom ili po sili zakona. Obrtnik je dužan odjaviti obavljanje obrta pisanim putem mjerodavnom tijelu prije prestanka rada. Prestanak obrta utvrđuje rješenjem mjerodavno tijelo i po konačnosti rješenja briše obrt iz Obrtnog registra.

Prestanak obavljanja obrta odjavom utvrđuje se s danom navedenim u odjavi, s tim da se obrt ne može odjaviti unatrag. Ako u odjavi nije naznačen datum prestanka obavljanja obrta, prestanak se utvrđuje danom podnošenja Zahtjeva za odjavu obavljanja obrta.

Obrt prestaje po sili zakona u sljedećim situacijama:

- ako obrtnik ne obavlja obrt kao dopunsku djelatnost a registriran je kao dopunska djelatnost,
- ako obrtnik ne obavlja obrt kao dodatnu djelatnost a registriran je kao dodana djelatnost,
- smrću odnosno gubitkom poslovne sposobnosti obrtnika, ako se ne nastavi vođenje obrta od nasljednika, sukladno Zakonu,
- kupoprodajom obrta, ako se ne nastavi vođenje obrta od kupca sukladno ovom Zakonu,
- ako obrtnik ne započne obavljati obrt u roku od 30 dana od dana upisa u Obrtni registar,
- ako je pravomoćnim aktom obrtniku izrečena zaštitna mjera zabrane obavljanja obrta za vrijeme dok ta mjera traje,
- ako obrtnik obustavi obavljanje obrta duže od sedam dana,
- ako obrtnik ne započne s obavljanjem obrta u roku od 30 dana nakon proteka roka privremene obustave obavljanja obrta,
- danom stupanja na izdržavanje kazne ako bude osuđen pravomoćnom presudom na kaznu zatvora dulju od šest mjeseci, ukoliko nije uposlio uposlenika koji udovoljava uvjetima propisanim Zakonom,
- ako se utvrdi da obrtnik ne ispunjava uvjete propisane Zakonom,
- ako obrtnik izgubi državljanstvo Bosne i Hercegovine ili ako inozemnom državljaninu prestane važiti radna dozvola,
- ako mjerodavno tijelo utvrdi da je obrtniku izdana obrtnica na temelju lažnih isprava,
- promjenom prebivališta u slučaju da je kao sjedište obrta utvrđeno prebivalište obrtnika.

4. OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE ZA OBAVLJANJE OBRTA

Članak 55. do 59. Zakona o obrtu i srodnim djelatnostima (Sl. novine F BiH, broj 35/09) regulira obrazovanje i osposobljavanje za obavljanje obrta.

Obrazovanje za obavljanje obrta i srodnih djelatnosti za koje se traži odgovarajuća školska sprema vrši se u osnovnim i odgovarajućim srednjim školama i visokoškolskim ustanovama.

4.1. Majstorski ispit

Obrazovanje za obavljanje vezanih obrta za koje je majstorski ispit predviđen kao daljnja kvalifikacija izvodi se prema programu kojeg donosi županijski ministar mjerodavan za obrazovanje na prijedlog srednje stručne škole i Obrtničke komore Federacije Bosne i Hercegovine.

U izradi prijedloga programa Obrtnička komora Federacije Bosne i Hercegovine sudjeluje samo u formuliranju praktičnog dijela majstorskog ispita.

Majstorskom ispitu mogu pristupiti osobe koje su završile odgovarajuću srednju stručnu školu i imaju najmanje dvije godine radnog iskustva u obrtu za koji žele polagati majstorski ispit, kao i osobe s neodgovarajućom srednjom školom i najmanje pet godina radnog iskustva u obrtu za koji žele polagati majstorski ispit.

4.2. Povjerenstvo za polaganje majstorskog ispita i način polaganja majstorskog ispita

Majstorski ispit polaže se pred povjerenstvom koje utemeljuje srednja stručna škola koja je verificirana za te poslove sukladno važećim propisima iz oblasti odgoja i obrazovanja, u suradnji s obrtničkom komorom županije. Povjerenstvo se sastoji od najmanje pet članova, a moraju biti zastupljena najmanje dva majstora obrta za koji se polaže majstorski ispit.

Majstore u povjerenstvima za polaganje majstorskog ispita imenuje obrtnička komora županije. Nakon uspješno položenog majstorskog ispita majstoru se izdaje diploma o majstorskom zvanju.

Srednja stručna škola koja je utemeljila povjerenstvo za polaganje majstorskog ispita vodi evidenciju o položenim majstorskim ispitima i dužna je dostaviti obrtničkoj komori županije izvod iz evidencije o položenim majstorskim ispitima, u roku od 15 dana od dana polaganja majstorskog ispita.

Troškove majstorskog ispita snosi polaznik. Federalni ministar razvoja, poduzetništva i obrta, na prijedlog Obrtničke komore Federacije Bosne i Hercegovine, rješenjem utvrđuje cijenu polaganja majstorskih ispita.

Nadzor nad zakonitošću organiziranja i provođenja majstorskih ispita provodit će Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta i županijsko ministarstvo mjerodavno za obrazovanje.

Pravilnik o polaganju majstorskog ispita donosi Federalni ministar razvoja, poduzetništva i obrta.

4.3. Identificirani problemi vezani za obrazovanje i osposobljavanje za obavljanje obrta

Analizom zakona su identificirani problemi osposobljavanja i obrazovanja za obrte:

- Ne postoji mogućnost obrazovanja za sve djelatnosti u svim županijama koje se traže od obrtnika,
- Neujednačeni načini polaganja zanimanja i obrazovanja,
- Poseban problem su tradicijska zanimanja i njihov prijenos zbog činjenice da neka važna zanimanja izumiru a oni koji poznaju ta zanimanja ne mogu ih nastaviti raditi jer ne mogu steći ta zanimanja u formalnom obrazovanju a znaju ih obavljati,
- Problem polaganja stručnih ispita nije riješen jer komore i ministarstva nemaju stručni kadar da provode ispite,
- Prekvalifikacije koje nude zavodi za zapošljavanje nisu dovoljni da zadovolje tržišne potrebe,
- Problem što se majstorski ispiti održavaju na široj razini od županija zbog nedostatka kadra koje provodi edukaciju na županijskoj razini,
- Problem što se na regionalnoj razini nije definirala mogućnosti edukacije (povezivanje županijskih ministarstava i komora) radi proširenja mogućnosti edukacije.

5. ORGANIZIRANJE OBRTRNIKA I OSOBA KOJE OBAVLJAJU SRODNE DJELATNOSTI

Članak 60. do 64. Zakona o obrtu i srodnim djelatnostima (Sl. novine F BiH, broj 35/09) regulira organiziranje obrtnika i osoba koje obavljaju srodne djelatnosti.

Ovim poglavljem Zakona uređuju se uvjeti i način formiranja, ciljevi i poslovanje, registriranje i nadzor svih oblika udruživanja obrtnika i osoba koje obavljaju srodne djelatnosti.

Oblici udruživanja obrtnika i osoba koje obavljaju srodne djelatnosti jesu: udruga obrtnika, udruga osoba koje obavljaju srodne djelatnosti, opća udruga, obrtnička komora županije i Obrtnička komora Federacije Bosne i Hercegovine.

5.1. Članstvo u obrtničkim komorama

Obrtnici i osobe koje obavljaju srodne djelatnosti danom upisa u Obrtni registar postaju članovi obrtničke komore županije na čijem teritoriju se nalazi njihovo sjedište. Fizičke osobe obvezne su plaćati članarinu. Kontrolu naplate članarine vrši mjerodavni porezni ured po ugovoru koji sklopi s obrtničkom komorom županije, uz ugovorenu proviziju. Federalni ministar razvoja, poduzetništva i obrta po prethodno pribavljenom mišljenju Obrtničke komore Federacije Bosne i Hercegovine u spornim slučajevima određuje koje srodne djelatnosti potpadaju pod oblike udruživanja propisane ovim Zakonom.

Pravilnik o visini članarine, njenoj razdiobi između udruga obrtnika i udruga osoba koje obavljaju srodne djelatnosti, obrtničkih komora kantona i Obrtničke komore Federacije Bosne i Hercegovine i načinu uplate, donosi Federalni ministar razvitka, poduzetništva i obrta na prijedlog Obrtničke komore Federacije Bosne i Hercegovine.

5.2. Udruge obrtnika

Obrtnici koji obavljaju iste vezane obrte ili iste posebne obrte, zbog unaprjeđivanja, usuglašavanja i ostvarivanja zajedničkih interesa, na određenom području utemeljuju udrugu obrtnika. Za svaki obrt na određenom području može biti utemeljena samo jedna udruga obrtnika i ona je ovlaštena nositi oznaku u svezi s obrtom za koji je utemeljena. Područje koje obuhvaća udruga obrtnika pokriva područje jedne općine ili grada.

Ukoliko na području jedne općine ili grada nema dostatnog broj obrtnika za formiranje udruge, takvi obrtnici su članovi obrtničke komore županije na čijem teritoriju se nalazi sjedište njihovog obrta i njihova članarina se uplaćuje toj komori.

Udruga obrtnika je pravna osoba. Ona postaje pravno mjerodavna usvajanjem Statuta udruge i registriranjem u mjerodavnom županijskom tijelu, sukladno Zakonu o udrugama i zakladama (fondacijama).

5.3. Cilj udruge obrtnika

Obrtničke komore županije utemeljuju se s ciljem zastupanja interesa svih obrtnika i osoba koje obavljaju srodne djelatnosti na području jedne županije.

Obrtnička komora županije je pravna osoba. Ona postaje pravno mjerodavna usvajanjem Statuta obrtničke komore županije i registriranjem u mjerodavnom sudu.

Obrtnici i osobe koje obavljaju srodne djelatnosti na području županije danom upisa u Obrtni registar postaju članovi obrtničke komore županije. Članom obrtničke komore županije mogu postati trgovačka i gospodarska društva i druge pravne osobe, utemeljene po drugim zakonima.

Cilj obrtničke komore županije je da:

1. unaprjeđuje obrt i srodne djelatnosti;
2. podupire interese članova obrtničke komore županije i brine se o pravednom izjednačavanju njihovih interesa i interesa njihovih udruga;
3. zastupa interese svojih članova pred tijelima županijske vlasti i tijelima županijske državne uprave;
4. daje primjedbe i prijedloge tijelima županijske vlasti i tijelima županijske državne uprave pri donošenju propisa od interesa za svoje članove;
5. obavlja poslove iz područja obrazovanja i osposobljavanja za potrebe obrtništva propisane ovim Zakonom;
6. utemeljuje Sud časti;
7. utemeljuje Arbitražno vijeće;
8. vodi evidenciju članstva obrtničke komore županije;
9. vodi evidenciju udruga na svom području;
10. potiče udruživanje i koordinira, pomaže i prati provođenje temeljnih programskih zadaća u udrugama;
11. potiče, razvija i štiti dobre poslovne običaje, poslovni moral i zaštitu potrošača;
12. pruža pomoć svojim članovima prilikom zasnivanja i obavljanja djelatnosti;
13. izdaje potvrde o podrijetlu proizvoda izrađenih u pogonima svojih članova i druge potvrde koje služe gospodarskom prometu, ako za te poslove nisu zadužene neke druge, zakonom propisane, ustanove;
14. obavlja i druge poslove utvrđene ovim Zakonom i Statutom.

5.4. Identificirani problemi vezani za organiziranje obrtnika

Analizom zakona identificirani su problemi organiziranja obrta i obrtnika:

- Problem funkcioniranja udruženja i ostvarivanja ciljeva udruženja obrtnika,
- Registri obrtnika nisu transparentni i ažurni,
- Udruženja ne ostvaruju svoje ciljeve prema obrtnicima koje su definirane aktima,
- Nejasne koristi članova udruženja obrtnika,
- Troškovi članstva ne odgovaraju koristima koje članovi imaju od udruženja.

6. Uredbe i pravilnici koji reguliraju oblast obrtništva

6.1. Uredba o načinu davanja suglasnosti za obavljanje posebnog obrta (Sl. novine F BiH, broj 47/09)

Članak 2. Uredbe o načinu davanja suglasnosti za obavljanje posebnog obrta regulira Nadležnost za davanje suglasnosti. Regulirano je sljedeće:

"Suglasnost za obavljanje posebnog obrta daje nadležno ministarstvo, ovisno o vrsti obrta."

6.1.1. Identificirani problemi

Analizom uredbe o načinu davanja suglasnosti za obavljanje posebnog obrta identificiran je sljedeći problem:

- Zbog razlika u regulativi između nadležnih ministarstava postoji mogućnost neujednačenih pravila za stjecanje obrta u svim općinama u FBiH (nema suradnje ili je mala kod donošenja različitih pravilnika vezanih za obrte);

6.1.2. Prijedlog rješenja

Identificirani problem moguće je riješiti na sljedeći način:

- ujednačiti opća pravila i procedure između različitih ministarstava (npr. ministarstvo turizma koje je zaduženo za „turističke“ obrte nedovoljno surađuje sa ministarstvom za obrte ili se ta suradnja na terenu ne osjeti, slična situacija je i sa ministarstvom poljoprivrede u odnosu na ministarstvom nadležnim za obrte);
- Poticati suradnju ministarstava kod donošenja različitih pravilnika i njihove aktivnosti uskladiti;

6.2. Uredba o vezanim i posebnim obrtima (Sl. novine F BiH, broj 66/09)

Članak 3 Uredbe o vezanim i posebnim obrtima regulirana je potrebna stručna sprema za obavljanje obrta.

6.2.1. Identificirani problemi

Analizom uredbe o vezanim i posebnim obrtima identificirani su sljedeći problemi:

- Neka zanimanja nije moguće steći u svim županijama/kantonima u FBiH;
- Stjecanja zanimanja i prekvalifikacije nisu usklađeni sa potrebama osnivanja obrta;

6.2.2. Prijedlog rješenja

Identificirane probleme moguće je riješiti na sljedeći način:

- Osigurati edukaciju za stjecanje svih zanimanja kroz suradnje komora i osnovnih i srednjih škola;
- Obvezati komoru da organizira edukaciju za zanimanja koja se ne mogu steći redovnim putem u svim županijama/kantonima (osnovnim i srednjim školama);

6.3. Uredba o zaštiti tradicionalnih i starih obrta (Sl. novine F BiH, broj 66/09)

U članku 3 Uredbe definirana je stručna sprema za obavljanje tradicionalnih i starih obrta.

6.3.1. Identificirani problemi

Analizom Uredbe o zaštiti tradicionalnih i starih obrta identificirani su sljedeći problemi:

- Neka zanimanja za obavljanje tradicijskih i starih zanata nije moguće steći u svim županijama/kantonima u FBiH;
- Stjecanja zanimanja i prekvalifikacije nisu usklađeni sa potrebama osnivanja obrta za obavljanje tradicijskih i starih zanata;

6.3.2. Prijedlog rješenja

Identificirane probleme moguće je riješiti na sljedeći način:

- Osigurati edukaciju za stjecanje svih zanimanja (majstorskih ispita) kroz suradnje komora i osnovnih i srednjih škola;
- Obvezati komoru da organizira edukaciju za zanimanja (majstorskih ispita) koja se ne mogu steći redovnim putem u svim županijama/kantonima (u osnovnim i srednjim školama);

6.4. Pravilnik o obliku i načinu vođenja Obrtnog registra (Sl. novine F BiH, broj 73/09)

6.4.1. Identificirani problemi

Analizom Pravilnika o obliku i načinu vođenja Obrtnog registra identificiran je sljedeći problem:

- Ne postoji koordinacija različitih ministarstava po pitanju ažuriranja registra obrtnika;
- Ne postoji jedinstveni registar obrtnika s mogućnosti praćenja promjena u registru na Internetu;

6.4.2. Prijedlog rješenja

Identificirane probleme moguće je riješiti na sljedeći način:

- Osigurati mehanizme koordinacije kroz različita tijela ministarstava ili komore;
- Ustrojiti jedinstven registar obrtnika i isti u cilju boljeg praćenja izložiti javnosti putem Interneta;

6.5. Pravilnik o minimalnim tehničkim i drugim uvjetima koje moraju ispunjavati poslovni prostori (Sl. novine F BiH, broj 47/09)

U Pravilniku o minimalnim tehničkim i drugim uvjetima koje moraju ispunjavati poslovni prostori u glavi 3 definirana je unutrašnjost poslovnog prostora (članak 11 – 21), a u glavi 4 definirana je oprema poslovnog prostora.

6.5.1. Identificirani problemi

Analizom Pravilnika identificirani su sljedeći problemi:

- Zadani tehnički uvjeti o unutrašnjosti i opremi ne odgovaraju potrebama obrtnika čime se stvaraju nepotrebni, viši troškovi obrtnika;
- Nije stavljen naglasak na tradicijska i stara zanimanja gdje treba voditi računa o činjenici da se osigura kontinuitet postojanja i poslovanja obrta na određenom mjestu (zahtjevi za višim tehničkim uvjetima mogu zbog nemogućnosti ispunjenja uvjeta uzrokovati i zatvaranje obrta);

6.5.2. Prijedlog rješenja

Identificirane probleme moguće je riješiti na sljedeći način:

- Prilagoditi propise uvjetima na terenu i tradiciji poslovanja određenih obrta da bi se izbjeglo stvaranje dodatnih troškova i zatvaranje obrta;
- Napraviti popis pravila o minimalnim tehničkim uvjetima s obzirom na djelatnost kojom se obrtnik bavi;

6.6. *Pravilnik o polaganju majstorskog ispita (Sl. novine F BiH, broj 54/09)*

U Pravilniku o polaganju majstorskog ispita u članku 5 definirana je nadležnost organizacije ispita, a u članku 6 uvjeti za polaganje ispita.

6.6.1. Identificirani problemi

Analizom Pravilnika identificirani su sljedeći problemi:

- Problemi u edukaciji za zanimanja koja se ne mogu obrazovanjem steći u svakoj županiji/kantonu;
- Ukoliko osoba završi neku drugu srednju školu koja nije vezana za djelatnost obrta, treba najmanje pet godina radnog iskustva u obrtu za koji se ispit polaže;

6.6.2. Prijedlog rješenja

Identificirani problemi mogu se riješiti na sljedeći način:

- Obvezati županijske/kantonalne komore da se koordiniraju po pitanju obrazovanja i osiguranja kontinuiteta postojanja i rada određenih obrta (gdje bi se osiguravalo obrazovanje za one županije/kantone koje nemaju kapacitete za obrazovanje za određeno zanimanje);
- U županijama/kantonima u kojima nema obrazovanja za određeno zanimanje skratiti uvjete za pristup majstorskom ispitu;

6.7. *Pravilnici koji reguliraju domaću radinost, sezonske poslove, obrte u i izvan stambenih prostorija*

Pravilnici koji dodatno reguliraju domaću radinost, sezonske poslove, obrte u i izvan stambenih prostorija su sljedeći:

- a) Pravilnik o djelatnostima koje se mogu obavljati kao domaća radinost (Sl. novine F BiH, broj 61/09)*
- b) Pravilnik o djelatnostima koje se mogu obavljati sezonski (Sl. novine F BiH, broj 61/09);*

- c) *Pravilnik o djelatnostima koje se mogu obavljati u stambenim prostorijama (Sl. novine F BiH, broj 61/09);*
- d) *Pravilnik o djelatnostima koje se mogu obavljati izvan poslovnih i stambenih prostorija (Sl. novine F BiH, broj 61/09);*

6.7.1. Identificirani problem

Analizom pravilnika koji reguliraju domaću radinost, sezonske poslove, obrte u i izvan prostorija identificiran je sljedeći problem:

- Neusklađenosti u posebnim uvjetima za domaću radinost, sezonske poslove, obrte u i izvan stambenih prostorija (nisu ista zanimanja u različitim županijama/kantonima);

6.7.2. Prijedlog rješenja

Identificirani problemi trebaju se riješiti ina sljedeći način:

- Izjednačiti posebne uvjete za domaću radinost, sezonske poslove, obrte u i izvan stambenih prostorija;
- Obvezati komore za provođenje koordinacije u definiranju posebnih uvjeta (ista zanimanja u različitim županijama/kantonima), npr. u općini Bihać su iz dodatne tj. dopunske djelatnosti izbačene neke od djelatnosti sezonskog karaktera kao što je iznajmljivanje soba. To otežava pokretanje obrta na područjima od posebnog značaja (specifično na području NP Una), bilo kojem zaštićenom području ili ruralnim područjima.

7. Ostali zakoni i regulativa koja utječe na rad obrta u FBiH

7.1. Zakon o porezu na dohodak ("Službene novine Federacije BiH", broj 10/08, 9/10 i 44/11)

Dohodak od samostalne djelatnosti predstavlja razliku između poslovnih prihoda i poslovnih rashoda koji su nastali u poreznom periodu. Stopa poreza na dohodak je 10% i isplaćuje se do 15 dana primitka dohotka.

Porezni obveznici kojima je odobreno plaćanje poreza na dohodak u paušalnom iznosu, porez na dohodak plaćaju u slijedećim mjesečnim iznosima, obveznici koji obavljaju obrtničke djelatnosti i djelatnosti koje su srodne obrtničkim, sami

- bez upošljavanja drugih lica 70,00 KM
- obveznici koji obavljaju stare i tradicionalne zanate 30,00 KM

7.1.1. Identificirani problemi

Analizom Zakona o porezu na dohodak identificirani su sljedeći problemi vezani za obrtnike:

- Potpuno jednaka stopa poreza na dohodak za sve samostalne djelatnosti bez obzira na visinu dohotka i djelatnost;
- Stopa poreza na dohodak je izjednačena za samostalne i nesamostalne djelatnosti;

7.1.2. Prijedlog rješenja

Identificirani problemi mogu se riješiti na sljedeći način:

- definirati više stopa (diferencirane stope prema visini prihoda ili djelatnosti) poreza na dohodak za samostalnu djelatnost s obzirom na visinu prihoda obrtnika;
- osigurati poticajne stope za izvozne djelatnosti, odnosno za obrte čiji proizvodi i usluge imaju izvoznu namjenu.
- Definirati prava odbitka za samostalnu djelatnost;

7.2. Zakon o doprinosima ("Službene novine Federacije BiH", br. 35/98, 54/00, 16/01, 37/01, 1/02, 17/06 i 14/08)

Stope doprinosa za samostalne poduzetnike:

- a) 23,0 % za mirovinsko i invalidsko osiguranje,
- b) 16,5 % za osnovno zdravstveno osiguranje,
- c) 2,0 % za osiguranje od nezaposlenosti,
- d) 41,5 % je ukupna stopa doprinosa na osnovicu za obračun.

Uplata doprinosa je obvezna do 10. u mjesecu za prethodni mjesec.

Minimalna osnovica za niskoakumulativne djelatnosti tradicionalnih esnafskih zanata je 25% zakonom propisane osnovice (npr. za 2013. Godinu je $1262 \times 0,25 = 316,00$)

Samostalni poduzetnici mogu izabrati i višu osnovicu.

Primjer obračuna za 2013. GODINU

1. Za poduzetnike osnova obavljanja samostalne djelatnosti iz člana 12. st. 2., 3. i 5. Zakona o porezu na dohodak ("Službene novine Federacije BiH", broj 10/08, 9/10 i 44/11) koji utvrđuju dohodak na osnovu poslovnih knjiga u skladu sa članom 19. istog Zakona, mjesečna osnovica za obračun doprinosa je:

- a) 1.388,00 KM - za slobodna zanimanja,
- b) 820,00 KM - za samostalnu djelatnost obrta i srodne djelatnosti,
- c) 442,00 KM - za samostalnu djelatnost u poljoprivredi i šumarstvu.

2. Za poduzetnike osnova obavljanja samostalne djelatnosti iz člana 12. stav 1. Zakona o porezu na dohodak, koji dohodak utvrđuju i plaćaju u paušalnom iznosu u skladu s članom 31. istog Zakona, mjesečna osnovica za obračun doprinosa je:

- a) 694,00 KM - za samostalnu djelatnost obrta i srodne djelatnosti,
- b) 316,00 KM - za niskoakumulativne djelatnosti tradicionalnih esnafskih zanata,
- c) 316,00 KM - za samostalnu djelatnost u poljoprivredi i šumarstvu,
- d) 316,00 KM - za samostalnu djelatnost taxi prijevoza.

3. Za obveznike doprinosa iz člana 6. točka 10. Zakona o doprinosima mjesečna osnovica za obračun doprinosa je 316,00 KM.

4. Prosječna plaća u periodu I-IX 2012. godine je 1262,00 KM.

7.2.1. Identificirani problem

Analizom Zakona o doprinosima identificiran je sljedeći problem koji se odnosi na obrtnike:

- Stopa doprinosa na dohodak je izjednačena za samostalne i nesamostalne djelatnosti;

7.2.2. Prijedlog rješenja

Identificirani probleme moguće je riješiti na sljedeći način:

- definirati više stopa (diferencirane stope prema broju djelatnika ili djelatnosti) ili definirati više osnovica;
- definirati više stopa za izvozne djelatnosti, odnosno za obrte čiji proizvodi i usluge imaju izvoznu namjenu ili definirati više osnovica;
- odrediti niže osnovice za neke samostalne djelatnosti (definirati jasne kriterije za definiranje nižih osnovica u određenim samostalnim djelatnostima) s ciljem poticanja zapošljavanja u obrtima;

7.3. Komunalne takse u Federaciji BiH

Zakon o principima lokalne samouprave u FBiH ("Službene novine Federacije BiH", broj 49/06) propisuje da jedinice lokalne samouprave (općine) donose propise o naknadama i taksama te provode propise o naplati istih na području općine. Prema navedenom zakonom te naknade i takse predstavljaju vlastiti prihod općina, a stopu naknada i taksi određuju općinska Vijeća sukladno zakonu.

Zakon o pripadnosti javnih prihoda Federacije BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj 22/06, 43/08 i 22/09) kojim je određeno da pored udjela u rasporedu prihoda entiteta i županija u BiH, općine imaju pravo uvoditi vlastite poreze za koje jedinice lokalne uprave određuju stope u skladu sa navedenim zakonom a usvajaju ih općinska Vijeća.

Komunalne takse predstavljaju jedna od najveći problema za ujednačen razvoj obrtništva u Federaciji BiH.

Zakona o Federalnim upravnim taksama i tarifi Federalnih upravnih taksi ("Službene novine Federacije BiH" br. ("Službene novine Federacije BiH", br. 6/98, 8/00, 45/10 i 43/13). Ovim zakonom uređuje se plaćanje upravnih pristojbi za spise i radnje kod federalnih organa uprave i drugih pravnih lica kojima je povjereno da samostalno rješavaju u upravnim stvarima određena prava i obaveze te kod pravnih lica kojima su povjerena javna ovlaštenja. Ovim zakonom je propisano da općine donose vlastite naknade i takse te su ih dužne objaviti kod Porezne uprave Federacije BiH.

Svaka općina je dala pregled navedenih naknada i taksi i one variraju s obzirom na djelatnosti od općine do općine.¹ Ovakve varijacije su dovele i do situacija da su se pojedine općine na odluke općinskog vijeća žalile Ustavnom sudu Federacije BiH te Instituciji ombudsmana za ljudska prava u Bosni i Hercegovini.

Pored ovoga mora se naglasiti da su i na razini županija/kantona doneseni Zakoni o komunalnim naknadama gdje stope značajno variraju od županije do županije.

7.3.1. Identificirani problem

Analizom brojnih Zakona koje reguliraju ove oblasti identificirani su sljedeći problemi:

- neujednačene visine komunalne takse između županija i općina Federacije BiH;
- veliki broj pritužbi i žalbi tijelima izvršne vlasti FBiH, Ustavnom sudu FBiH te Instituciji ombudsmana za ljudska prava u Bosni i Hercegovini;

7.3.2. Prijedlog rješenja

Identificirane probleme je veoma teško riješiti u potpunosti jer je Zakonima dopuštena određena sloboda za kreiranje ovih oblasti, a potrebno je također da se postigne određena tržišna borba između lokalnih zajednica za privlačenje poduzetnika da posluju na njihovom području.

- donošenje propisa o ujednačavanju stopa komunalnih naknada i taksi u svim općinama u Federaciji BiH (treba i moguće je osigurati diferencirane stope s obzirom na razvijenost općine, lokaciju itd),
- uspostava mehanizama koordinacije na sve tri razina vlasti Federacije BiH.

7.4. Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva (Sl. novine F BiH, broj 19/06, 25/09);

7.4.1. Identificirani problemi

Analizom zakona o poticanju razvoja malog gospodarstva identificirano je sljedeće:

---

¹ <http://www.pufbih.ba/hr/zakon-o-poreznoj-upravi/odluke/item/541-odluke-o-komunalnim-taksama>

- Obrti nisu dobili mjesto u zakonu, regulacija je uopćena i ne daje posebne strateške smjernice za pojedine oblike gospodarskih društava;
- U FBiH je u potpunosti neujednačena regulativa po pojedinim županijama/kantonima i općinama što daje nejednake početne uvjete razvoja obrta u FBiH

7.4.2. Prijedlog rješenja

Identificirani problem moguće je riješiti na sljedeći način:

- Dorada postojećeg zakona i davanjem naglašenijeg mjesta obrtima;
- Usklađenje postojeće zakonske regulative u svim županijama/kantonima;

8. TERENSKO ISTRAŽIVANJE – problemi funkcioniranja obrta iz perspektive obrtnika

8.1. Metodologija istraživanja

U cilju provjere izvršene teorijske analize regulative za obrtničku i srodne djelatnosti, i detektiranih problema izvršeno je istraživanje mišljenja obrtnika o problemima s kojima se suočavaju prilikom osnivanja i poslovanja, te udruženja poduzetnika. Također je provedeno istraživanje mišljenja djelatnika u općinama/gradovima, koji izravno rade s obrtnicima, tj. u odjelima gospodarstva o problemima obrtnika iz njihove perspektive.

Istraživanje je provedeno korištenjem anketnog upitnika posebno sačinjenog za ovo istraživanje, koje se sastojalo od nekoliko različitih pitanja posebno kreiranih za obrtnike tj. poduzetnike, a koja su se odnosila na nekoliko pitanja o obrtu, te nekoliko pitanja o kojima nije traženo mišljenje općina i udruženja obrtnika.

Pitanja su bila zatvorenog tipa s ponuđenim odgovorima intenziteta korištenjem Likertove ljestvice od 1 do 5. U upitniku su iznesene određene tvrdnje a odgovaralo se s ocjenama od 1 ako se uopće ne slaže s tvrdnjom do maksimalno 5 ako se u potpunosti slaže s tvrdnjom. Također je u svakoj grupi pitanja o problemima u određenoj oblasti ostavljena mogućnost da se iznesu i neki drugi problemi koji nisu bili navedeni u upitniku.

Istraživanje je provedeno na cijelom prostoru Federacije Bosne i Hercegovine a anketirano je 28 poduzetnika, 13 općina/gradova i 13 udruženja obrtnika/poduzetnika.

Istraživanje je provedeno krajem prosinca 2013. i početkom siječnja 2014. godine, a provelo ga je Udruženje za poduzetništvo i posao LINK sa svojim partnerskim organizacijama.

8.2. Problemi vezani za otvaranje obrta

Istraživanjem se tražilo mišljenje obrtnika o problemima vezanim za otvaranje obrta, te su u anketnom upitniku obrtnicima postavljena četiri pitanja koja su detektirana analizom zakona. Ista pitanja su postavljena i udruženjima poduzetnika i općinama/gradovima s tim da je njima nadodano i dodatna tri pitanja koja su prezentirana u sljedećoj tablici od rednog broja 5 do 7.

Rezultati istraživanja prikazani su u sljedećoj tablici i iz njih je jasno istaknut veliki problem sa stjecanjem obrazovanja za određena zanimanja, te se stavovi poduzetnika ne razlikuju mnogo od mišljenja udruženja poduzetnika i djelatnika u općinama.

Tablica 1 Rezultati istraživanja mišljenja o problemima vezanim za otvaranje obrta

R.br.	Opis problema	Uglavnom se slaže ili slaže u potpunosti u %		
		Obrtnici	Udruge	Općine
1	stjecanje obrazovanja (određena zanimanja ne postoje u svim županijama i ne mogu se provesti edukacije a samim tim i pokrenuti obrti vezani za taj obrt)	93%	85%	77%
2	problem stjecanja obrazovanja za tradicijske zanate (zvanja),	89%	92%	85%
3	neujednačene mogućnosti obrazovanja po županijama/kantonima	71%	85%	62%
4	visoki osnovni uvjeti za obveznu veličinu poslovnog prostora	58%	46%	15%
5	Problem s dobivanjem odobrenja		46%	0%
6	Problem s dobivanjem priključka električne energije		15%	15%
7	Problem s ishođenjem građevinske dozvole		54%	23%

8.3. Problem određenja domaće djelatnosti

Istraživanjem se pokušalo doći do spoznaje što obrtnici misle postoje li problemi u određenju domaće djelatnosti, te su u anketnom upitniku postavljena dva pitanja na tu temu.

Poduzetnici ali i udruženja poduzetnika i djelatnici u općinama/gradovima su mišljenja da djelatnosti koje se mogu obavljati u obrtu nemaju jasno definirani način stjecanja zvanja i edukacije za ista, dok je mišljenje obrtnika o prvom pitanju značajno različito od mišljenja ostalih.

Tablica 2 Rezultati istraživanja mišljenja o problemima određenja domaće djelatnosti

R.br.	Opis problema	Uglavnom se slaže ili slaže u potpunosti u %		
		Obrtnici	Udruge	Općine
1	Problemi definiranja djelatnosti (mogućnost obavljanja samo jedne djelatnosti)	71%	46%	23%
2	djelatnosti koje se mogu obavljati u obrtu nemaju jasno definirani način stjecanja zvanja i edukacije za ista	78%	85%	46%

8.4. Problemi vezani za tradicijske i stare zanate

U dijelu zakona o tradicijskim i starim zanatima također su analizom detektirani problemi, te se istraživanjem tražilo mišljenje o problemima u toj oblasti. U anketnom upitniku je za ove probleme postavljeno pet pitanja.

Prema mišljenju poduzetnika najistaknutiji problem je obavljanje više djelatnosti od strane jednog obrta, te problem edukacije. Mišljenje udruženja poduzetnika i to od 100% njih da postoji problem vezan za nastavak djelatnosti i prijenos tradicijskih zanata u situaciji kada nositelj obrt prestane sa radom a ne može se prenijeti na narednu generaciju zbog nemogućnosti edukacije novih nositelja obrta.

Tablica 3 Rezultati istraživanja mišljenja o problemima vezanim za tradicijske i stare zanate

R.br.	Opis problema	Uglavnom se slaže ili slaže u potpunosti u %		
		Obrtnici	Udruge	Općine
1	Problemi definiranja djelatnosti (obavljanje samo jedne djelatnosti)	61%	62%	38%
2	Problem edukacije za stjecanje određenog zanimanja,	79%	77%	77%
3	Problem je nedostatak educiranog osoblja za edukaciju i polaganje majstorskog ispita za tradicijske i stare zanate,	60%	85%	77%
4	Problem obavljanja više djelatnosti od strane jednog obrta,	82%	77	54
5	nastavak djelatnosti i prijenos tradicijskih zanata u situaciji kada nositelj obrt prestane sa radom a ne može se prenijeti na narednu generaciju zbog nemogućnosti edukacije novih nositelja obrta	75%	100%	69%

8.5. Problem stjecanja općih i posebnih uvjeta za obavljanje obrta

Za postojanje problema prilikom stjecanja općih i posebnih uvjeta za obavljanje obrta u anketnom upitniku je postavljeno također pet pitanja.

Prema dobivenim rezultatima istraživanja najistaknutiji problem je pitanje edukacije za određena zanimanja koja su uvjet za obavljanje određenih poslova i registraciju obrta. Mišljenja djelatnika u općinama su znatno blaža o postojanju ovih problema nego mišljenja poduzetnika i njihovih udruženja.

Tablica 4 Rezultati istraživanja mišljenja o problemu stjecanja općih i posebnih uvjeta za stjecanje obrta

R.br.	Opis problema	Uglavnom se slaže ili slaže u potpunosti u %		
		Obrtnici	Udruge	Općine
1	Kod definiranja zdravstvenih uvjeta potrebno je otvoriti mogućnosti što veće socijalne inkluzije za ugrožene skupine...	75%	69	54
2	Postoji problem edukacije za određena zanimanja – nepostojanje adekvatne edukacije,	93%	92	77
3	Postoji problem dodatnih edukacija za određena zanimanja,	71%	85	62
4	postoji problem kod promjena zanimanja nositelja obrta i da je potrebno osigurati jasne i jednostavne kriterije za promjenu zanimanja za nositelje obrta ili osobe koje preuzimaju obrte.	75%	69	54
5	Postoji problem jer ne postoji jedinstveni registar zanimanja i jedinstvena strategija edukacije – razlike od županije do županije	86%	77	77

Potrebno je revidirati specifikaciju dodatnih tj. dopunskih zanimanja na nivou FBiH te ga uskladiti sa tržišnim potrebama.

8.6. Problem definiranja dopunskog i dodatnog zanimanja

Istraživanjem se tražio odgovor i o problemima definiranja dopunskog i dodatnog zanimanja, te je u tu svrhu u anketnom upitniku postavljeno pet pitanja. Prema dobivenim rezultatima istraživanja najvažniji problem koji su istakli poduzetnici i u nešto manjoj mjeri udruženja poduzetnika je što odgovornost obrtnika cjelokupnom imovinom. Također su veliki problemi u edukacijama za dopunska i dodatna zanimanja, kao što su i ranije isticana za osnovnu djelatnosti i djelatnost starih i tradicionalnih zanata.

Tablica 5 Rezultati istraživanja mišljenja o problemu definiranja dopunskog i dodatnog zanimanja

R.br.	Opis problema	Uglavnom se slaže ili slaže u potpunosti u %		
		Obrtnici	Udruge	Općine
1	Problem edukacije za određena zanimanja – (nepostojanje jasne liste zanimanja i prijedloga adekvatne edukacije za pojedina zanimanja),	68%	77%	54%
2	Problem dodatnih edukacija kod promjene zanimanja,	78%	62%	54%
3	Ne postoji jedinstveni registar zanimanja i jedinstvena strategija edukacije – postoje razlike od županije do županije,	57%	69%	54%
4	U situaciji kada obrtnik obavlja dvije djelatnosti koje su vezane ali mogu postojati zahtjevi za potpuno različitim tehničkim uvjetima problem je strogo preciziranje tehničkih uvjeta za prostore (definirati mogućnosti lakšeg usklađenja tehničkih uvjeta kod promjene zanimanja ili usklađenja zanimanja nositelja obrta),	43%	69%	54%
5	odgovornost obrtnika je cjelokupnom imovinom (definirati model pomoći obrtniku na način da se prošire mogućnosti prijenosa odgovornosti na određene institucije).	82%	69%	

8.7. Problemi u poslovanju obrta

Istraživanjem se također htjelo doći do spoznaje o problemima vezanim za poslovanje obrta, te je u upitniku postavljeno dva pitanja u tu svrhu.

Prema dobivenim rezultatima utvrđeno je da se razlikuju mišljenja udruženja, općina i poduzetnika.

Tablica 6 Rezultati istraživanja mišljenja o problemima vezanim za poslovanje obrta

R.br.	Opis problema	Uglavnom se slaže ili slaže u potpunosti u %		
		Obrtnici	Udruge	Općine
1	obrtnicom je obrtnik vezan za određenu djelatnost, javlja se problem nejasne definicije vezanih djelatnosti za osnovnu djelatnost i načina njihova obavljanja,	54%	69%	46%
2	problem udovoljavanja uvjetima i standardima za određeni poslovni prostor koji su vezani za djelatnost obrta,	64%	54%	23%

8.8. Problemi u prijenosu obrtnice

Istraživanjem je provjeravano postoje li i u kojoj mjeri su izraženi problemi u prijenosu obrtnice, kako bi se spriječiti mogućnosti zaustavljanja rada obrta zbog formalnih razloga nakon smrti obrtnika u situaciji kada nitko od obitelji nema traženo obrazovanje ili obrt nije imao nikoga zaposlenog sa propisanim uvjetima.

Rezultati istraživanja pokazuju da je dosta jak osjećaj obrtnika ali i udruženja poduzetnika da bi trebalo biti fleksibilnije i produžiti rokove za prijenos obrtnice.

Tablica 7 Rezultati istraživanja mišljenja o problemima vezanim za prijenos obrtnice

R.br.	Opis	Uglavnom se slaže ili slaže u potpunosti u %		
		Obrtnici	Udruge	Općine
1	proširiti mogućnosti prijenosa obrtnica na druge osobe – spriječiti mogućnosti zaustavljanja rada obrta zbog formalnih razloga nakon smrti obrtnika (situacija kada nitko od obitelji nema traženo obrazovanje ili obrt nije imao nikoga zaposlenog sa propisanim uvjetima),	89%	77%	46%

8.9. Zajedničko obavljanje obrta

Također je istraženo mišljenje o problemima vezanim za zajedničko obavljanje obrta. Prema dobivenim rezultatima istraživanja skoro isto mišljenje poduzetnika i udruženja poduzetnika je da postoji problem nastavka rada obrta u situaciji kada jedna od dvije ili više osoba koja je imala zanimanje potrebno za rad obrta prestane sa radom. Zanimljivo je da je ovdje kao i u većini slučajeva mišljenje zaposlenika iz općina/gradova da ovaj problem gotovo da i ne postoji.

Tablica 8 Rezultati istraživanja mišljenja o problemima vezanim za zajedničko obavljanje obrta

R.br.	Opis	Uglavnom se slaže ili slaže u potpunosti u %		
		Obrtnici	Udruge	Općine
1	Postoji problem nastavka rada obrta u situaciji kada jedna od dvije ili više osoba koja je imala zanimanje potrebno za rad obrta prestane sa radom	75%	77%	31%

8.10. Problemi osposobljavanja i obrazovanja za obrte

Tijekom analize regulative uočeni su brojni problemi vezani za osposobljavanje i obrazovanje za obrte, te je u cilju provjere postavljeno sedam pitanja vezanih za ovu tematiku.

Prema rezultatima istraživanja potvrđeno je da postoje brojni problemi u ovoj oblasti a značajno je napomenuti da udruženja poduzetnika jako naglašavaju ove probleme, čak više od poduzetnika, a općinski službenici također ovim problemima daju veoma visoke ocjene.

Tablica 9 Rezultati istraživanja mišljenja o problemima vezanim za osposobljavanje i obrazovanje za obrte

R.br.	Opis problema	Uglavnom se slaže ili slaže u potpunosti u %		
		Obrtnici	Udruge	Općine
1	ne postoji mogućnost obrazovanja za sve djelatnosti u svim županijama koje se traže od obrtnika,	68%	92%	69%
2	neujednačeni načini polaganja zanimanja i obrazovanja,	72%	92%	69%
3	poseban problem su tradicijska zanimanja i njihov prijenos zbog činjenice da neka važna zanimanja izmiru a oni koji poznaju ta zanimanja ne mogu ih nastaviti raditi jer ne mogu steći ta zanimanja u formalnom obrazovanju a znaju ih obavljati,	57%	85%	85%
4	problem polaganja stručnih ispita nije riješen jer komore i ministarstva nemaju stručni kadar da provode ispite,	47%	69%	62%
5	prekvalifikacije koje nude zavodi za zapošljavanje nisu dovoljni da zadovolje tržišne potrebe,	71%	77%	77%
6	potreba da se majstorski ispiti održavaju na široj razini od županija zbog nedostatka kadra koje provodi edukaciju na županijskoj razini,	53%	85%	62%
7	potreba za regionalnim definiranjem mogućnosti edukacije (povezivanje županijskih ministarstava i komora) radi proširenja mogućnosti edukacije	75%	62%	

8.11. Problemi organiziranja obrta i obrtnika

Analizom propisa utvrđeni su određeni problemi vezani za organiziranje obrtnika, te se istraživanjem htjelo provjeriti pretpostavke.

Prema dobivenim rezultatima istraživanja utvrđeno je da veliki broj obrtnika nikada nije koristio usluge obrtničke komore i da misle da nisu imali koristi od iste. Veliki broj udruženja i to njih 62%, obrtnika 50%, te 46% anketiranih općina je mišljenja da postoji problem u funkcioniranju udruženja i ostvarivanja ciljeva udruženja obrtnika. Također je veoma bitan podatak da samo mali broj poduzetnika misli da treba ukinuti obvezno članstvo u obrtničkoj komori a gotovo polovica njih bi i dalje ostalo članom komore čak i kada bi bilo ukinuto obvezno članstvo.

Tablica 10 Rezultati istraživanja mišljenja o problemima vezanim za organiziranje obrta i obrtnika

R.br.	Opis problema	Uglavnom se slaže ili slaže u potpunosti u %		
		Obrtnici	Udruge	Općine
1	problem funkcioniranja udruženja i ostvarivanja ciljeva udruženja obrtnika	50%	62%	46%
2	Nismo koristili usluge obrtničke komore i imali koristi od iste	65%		
3	nejasno su definirane koristi članova udruženja obrtnika	32%		
4	Potrebno je ukinuti obvezno članstvo u obrtničkoj komori	17%		
5	Ostao bih član obrtničke komore i kada bi ukinuli obvezno članstvo	47%		

8.12. Problemi vezani za Zakon o porezu na dohodak i zakon o doprinosima

Istraživanjem se pokušalo doći do spoznaje jesu li i u kojoj mjeri prema mišljenju anketiranih istaknuti problemi koji su naznačeni u analizi vezanim za zakon o porezu na dohodak i zakon o doprinosima.

Prema dobivenim rezultatima vidljivo je da gotovo svi obrtnici misle da postoje problemi koje je potrebno rješavati u ovoj oblasti mijenjajući propise. Isto mišljenje ima i većina udruženja poduzetnika i anketiranih općina mada ne kao poduzetnici.

Tablica 11 Rezultati istraživanja mišljenja o problemima vezanim za zakon o porezu na dohodak i zakon o doprinosima

R.br.	Opis problema	Uglavnom se slaže ili slaže u potpunosti u %		
		Obrtnici	Udruge	Općine
1	Potrebno je u zakonu o porezu na dohodak definirati više stopa (diferencirane stope prema visini prihoda ili djelatnosti) poreza na dohodak za samostalnu djelatnost s obzirom na visinu prihoda obrtnika;	89%	92%	62%
2	Potrebno je u zakonu o porezu na dohodak osigurati poticajne stope za izvozne djelatnosti, odnosno za obrte čiji proizvodi i usluge imaju izvoznu namjenu.	75%	77%	69%
3	Potrebno je u zakonu o porezu na dohodak definirati prava odbitka za samostalnu djelatnost;	97%	77%	38%
4	Potrebno je u zakonu o doprinosima definirati više stopa (diferencirane stope prema broju djelatnika ili djelatnosti) ili definirati više osnovica	85%	62%	54%
5	Potrebno je u zakonu o doprinosima definirati više stopa za izvozne djelatnosti, odnosno za obrte čiji proizvodi i usluge imaju izvoznu namjenu ili definirati više osnovica	90%	69%	62%
6	Potrebno je u zakonu o doprinosima odrediti niže osnovice za neke samostalne djelatnosti (definirati jasne kriterije za definiranje nižih osnovica u određenim samostalnim djelatnostima) s ciljem poticanja zapošljavanja u obrtima	96%	77%	69%
7	Potrebno je u zakonu o doprinosima definirati više stopa (diferencirane stope prema broju djelatnika ili djelatnosti) ili definirati više osnovica	89%	77%	69%

9. ZAKLJUČAK

Bosna i Hercegovina se već dugi niz godina nalazi u gospodarskoj krizi, kao i većina svjetskih zemalja i njihovih ekonomija. Bosna i Hercegovina je prije nepuna dva desetljeća izišla iz rata, da je njeno gospodarstvo većinom uništeno, da je infrastruktura razrušena, da je veliki broj građana Bosne i Hercegovine pomjeren sa svoga ognjišta, da su veliki gospodarski sustavi srušeni ili su u krizi, da je zemlja u tranziciji iz socijalističke, planske u tržišnu ekonomiju, te da iz toga perioda vuče jedno teško mentalno nasljeđe, da je izvršena privatizacija ne na dobar način. U takvoj zemlji koja je u velikoj mjeri opterećena prošlošću, sa neriješenim političkim, nacionalnim i brojnim drugim pitanjima, koja u velikoj mjeri opterećuju poslovanje ali i općenito život u Bosni i Hercegovini. Budući su nesređeni i neriješeni brojni problemi i otvorena pitanja, nesređen poduzetnički ambijent, izostale su i izostaju i strane investicije ali i aktiviranje domaćeg kapitala i pameti. Takva situacija uklopljena u jednu opću gospodarsku krizu koja traje već duže godina u svijetu, utjecali su na veliku nezaposlenost i općenito lošu situaciju i mogućnost za zapošljavanje i poslovanje u Bosni i Hercegovini.

Mala i srednja poduzeća, poglavito obrti i srodne djelatnosti postaju jedna od mogućnosti koji mogu pokrenuti zapošljavanje i gospodarski rast, te djelovati na brži izlazak iz krize. Uloga države je između ostalog da kreira poduzetnički ambijent takav u kome je poduzetništvo poželjna i isplativa djelatnost, u kome se poduzetnici cijene i potiču na ulaganje, zapošljavanje i poslovanje.

Međutim, Bosna i Hercegovina, koja je zbog svoje složenosti od 1 države, dva entiteta, Distrikta Brčko, 10 Županija u Federaciji BiH, te različitih ustavnih i zakonskih rješenja, te svega drugog postala je jedna nestimulativna i nepoželjna zona za poduzetništvo.

Brojne su analize i istraživanja u kojima su detektirani problemi s kojima se suočavaju poduzetnici, a kroz ovo istraživanje pokušalo se analizom regulative u Federaciji Bosne i Hercegovine, kojom je reguliran rad i poslovanje obrta i srodnih djelatnosti, identificirati probleme i moguća rješenja za iste.

Analizom zakonske i druge pravne regulative uočeni su brojni problemi koji proizlaze iz neadekvatnih pravnih rješenja, mada su neka od njih prouzrokovana i samom složenošću i nadležnostima i ovlastima države.

Detektirani su brojni problemi u fazi osnivanja obrta, ispunjavanja uvjeta za obavljanje obrta, edukacije za ispunjavanje uvjeta za obavljanje obrta, polaganje ispita za određena zvanja i zanimanja a posebno stare i tradicijske zanate, problemi u vezi prijenosa obrtnice, odgovornosti obrtnika cjelokupnom imovinom i brojnih drugih. Također su identificirani problemi u primjeni vezanih za zakon o porezu na dohodak i zakon o doprinosima. Također su identificirani problemi vezani za komunalne takse, mada pitanje komunalnih naknada i taksi nije bila izravna zadaća postavljena pred ovo istraživanje.

Provedenim terenskim istraživanjem došlo se do spoznaje što o identificiranim problemima misle obrtnici, pojedinačno i udruženja poduzetnika, te općinski djelatnici koji izravno rade s obrtnicima.

Dobivenim rezultatima utvrđeno je da je kod problema vezanim za otvaranje obrta najistaknutiji problem stjecanje obrazovanja (određena zanimanja ne postoje u svim županijama i ne mogu se provesti edukacije a samim tim i pokrenuti obrti vezani za taj obrt).

Prema rezultatima istraživanja najistaknutiji problemi kod obavljanja starih i tradicijskih zanata je također edukacija za takva zanimanja, te problem nemogućnosti obavljanja više djelatnosti od strane jednog obrta. Mišljenje svih anketiranih udruženja obrtnika (100 %) je da je najveći problem kod tradicijskih i starih zanata nastavak djelatnosti i prijenos tradicijskih zanata u situaciji kada nositelj obrt prestane sa radom a ne može se prenijeti na narednu generaciju zbog nemogućnosti edukacije novih nositelja obrta.

Jedan od velikih problema koji je istaknut od strane poduzetnika je i odgovornost obrtnika cjelokupnom imovinom, te je potrebno pronaći model pomoći obrtniku na način da se na neki način ograniči i njihova odgovornost kao kod gospodarskih društava.

Rezultati istraživanja pokazali su da obrtnici misle da je potrebno proširiti mogućnosti prijenosa obrtnica na druge osobe i spriječiti mogućnosti zaustavljanja rada obrta zbog formalnih razloga nakon smrti obrtnika (situacija kada nitko od obitelji nema traženo obrazovanje ili obrt nije imao nikoga zaposlenog sa propisanim uvjetima). Potrebno je produžiti rok koji je sada 30 dana čime bi se riješio navedeni problem.

Obrtnici su posebno istakli problem neujednačenosti načina polaganja i uvjeta za stjecanje određenih zvanja i zanimanja, te su istakli potrebu za regionalnim koordinacijama vezanim za edukaciju i organiziranje polaganja za određena zvanja i zanimanja.

Obrtnici u velikom broju, kako pojedinačno tako i kroz udruženja ističu veliki broj problema vezanih za zakon o porezu na dohodak i zakon o doprinosima.

Rezultati istraživanja na terenu su jasno istakli koji su problemi obrtnika i koji od njih su im značajniji i prioritet u rješavanju. Država, na svim razinama, bi trebala primiti k znanju te rezultate i promjenama zakonske i pravne regulative, ali i harmonizacijom djelovanja kako horizontalno tako i vertikalno, te kreirati takav poduzetnički ambijent koji će omogućiti i olakšati pokretanje novih poslova ali i poslovanje, te omogućiti njihov opstanak i razvoj.

Nakon što su definirani temeljni problemi i prepreke razvoja obrta u FBiH na način da je u prvom koraku napravljeno mapiranje zakona i podzakonskih akata te su utvrđeni problemi koji su provjereni anketom na terenu od strane obrtnika, udruženja obrtnika i predstavnika općina i institucija. Rezultati i zaključci projekta su javno prezentirani 19.2.2014. godine na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru pred predstavnicima institucija vlasti (FMRPO, Ministarstvo privrede HNK, Ministarstvo poljoprivrede HNK, općina), predstavnici JLS, Intera Tehnološkog parka Mostar, te predstavnicima MSP sektora, te predstavnicima nositelja projekta "*Koalicije za jači glas male privrede u BiH*", Udruženjem za poduzetništvo i posao LiNK Mostar, gdje su utvrđeni konačni zaključci i date smjernice.

Zaključci fokus grupe nakon javne prezentacije održane 19.2.2014. godine, održane na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru su sljedeći:

- Kod registracije obrta potrebno je zakonski regulirati da obrt počinje, odnosno završava sa radom danom prijave početka rada odnosno odjavom, a ne danom odobrenog rješenja;
- Kod izdavanja odobrenja potrebno je osigurati ispunjenje tehničkih uvjeta za obavljanje obrta prije samog odobrenja;
- Riješiti probleme kod registracije obrta vezanih za nove tehnologije počevši od klasifikacije djelatnosti do ostalih uvjeta za dobivanje odobrenja (tehnički uvjeti, potrebna kvalifikacija i sl);

- Potrebno je revidirati specifikaciju dodatnih tj. dopunskih zanimanja na nivou FBiH te ga uskladiti sa tržišnim potrebama;
- Pokušati iznaći način za smanjenje osnovice za osobne dohotke kako bi se pomoglo očuvanju obrta. Definiranje kriterija kojim bi se stimulatивно smanjivale osnovice za obrtnike kod obračuna osobnog dohotka. Potrebne izmjene u Zakonu o doprinosima ("Službene novine Federacije BiH", br. 35/98, 54/00, 16/01, 37/01, 1/02, 17/06 i 14/08) i Zakon o porezu na dohodak ("Službene novine Federacije BiH", broj 10/08, 9/10 i 44/11).;
- Nužno je hitno napraviti i objaviti registar obrta te na osnovu njega raditi na formiranju (ukoliko već ne postoje) granska udruženja;
- Intenzivirati aktivnosti u radu udruženja na taj način da se po registru udruga obavijeste potencijalni članovi o postojanju udruženja, da se sa članovima razmotri problematika u radu svake grane zasebno te da se sa tim problemima ide na više institucionalne nivoe kako bi se ovi problemi riješili;
- Sa ministarstvima obrazovanja (županija/kantona koji su nadležni za srednje obrazovanje) i udruženjima obrtnika osigurati praksu za učenike obrtničkih zanimanja kroz stvarno i obvezno obavljanje ne samo izdavanje potvrda o obavljenoj praksi. Na poseban način je potrebno stimulirati na odgovarajući način i obrtnike kako bi prihvaćali i radili s učenicima (praktikantima);
- U Zakon o obrtu i srodnim djelatnostima (Sl. novine F BiH, broj 35/09) i podzakonskim aktima potrebno je pronaći model za izmjenu članka 30., stavak 1. koji regulira da „za obveze koje nastanu u obavljanju obrta obrtnik odgovara cjelokupnom svojom imovinom” te da se pokuša pronaći model po uzoru na društva sa ograničenom odgovornošću (d.o.o.), u kojim je odgovornost ulagača do visine uloga;
- Zakonom definirati i certificirati centre za polaganje ispita i obučavanje za tradicijska zanimanja;
- Sniziti visinu doprinosa na i iz plaća za obrte u odnosu na sadašnje kako bi se stimulatивно djelovalo na razvoj obrta u FBiH i sl.

Zaključak fokus grupe je da je kreirana analiza jako dobra polazna točka te da treba uputiti inicijativa prema višim nivoima Vlasti kako bi se potakla izmjena određenih članaka zakona koja na različite načine otežavaju rad MSP. Na temelju sve utvrđenog, zaključeno je da se zaključci iz provedenog istraživanja fokus grupe mogu integrirati u projekt "Koalicija za jači glas male privrede u BiH", s ciljem sugeriranja danih smjernica višim nivoima vlasti radi unaprjeđenja institucionalnog okvira.

POPIS SLIKA

Slika 1 Proces u osnivanju obrta.....	10
---------------------------------------	----

POPIS TABLICA

Tablica 1 Rezultati istraživanja mišljenja o problemima vezanim za otvaranje obrta	34
Tablica 2 Rezultati istraživanja mišljenja o problemima određenja domaće djelatnosti..	35
Tablica 3 Rezultati istraživanja mišljenja o problemima vezanim za tradicijske i stare zanate	36
Tablica 4 Rezultati istraživanja mišljenja o problemu stjecanja općih i posebnih	37
Tablica 5 Rezultati istraživanja mišljenja o problemu definiranja dopunskog i dodatnog zanimanja	38
Tablica 6 Rezultati istraživanja mišljenja o problemima vezanim za poslovanje obrta ...	38
Tablica 7 Rezultati istraživanja mišljenja o problemima vezanim za prijenos obrtnice...	39
Tablica 8 Rezultati istraživanja mišljenja o problemima vezanim za zajedničko obavljanje obrta	39
Tablica 9 Rezultati istraživanja mišljenja o problemima vezanim za osposobljavanje i obrazovanje za obrte	40
Tablica 10 Rezultati istraživanja mišljenja o problemima vezanim za organiziranje obrta i obrtnika	41
Tablica 11 Rezultati istraživanja mišljenja o problemima vezanim za zakon o porezu na dohodak i zakon o doprinosima	42